

Wyniki Standardowe 2020 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN

**REGION FADN 785
POMORZE I MAZURY**

Część II. Analiza Wyników Standardowych

WARSZAWA 2022

Wyniki Standardowe 2020 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN

**REGION FADN 785
POMORZE I MAZURY**

Część II. Analiza Wyników Standardowych

OPRACOWAŁ ZESPÓŁ:

mgr	Monika Furmaniak
mgr inż.	Irena Mikołajczyk
mgr inż.	Anna Ściubeł

Warszawa 2022

Redakcja techniczna

Monika Furmaniak

Grażyna Nachtman

Projekt okładki

Dział Wydawnictw

ISBN 978-83-7658-863-6

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

- Państwowy Instytut Badawczy

Zakład Rachunkowości Gospodarstw Rolnych

00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20

Tel.: +48 (22) 505 45 82

E-mail: portal@fadn.pl

Internet: www.fadn.pl; www.polskifadn.eu

Spis treści

Uwagi wstępne	5
1. Analiza rozkładów liczebności gospodarstw rolnych w regionie FADN i w polu obserwacji Polskiego FADN	6
1.1. Struktura gospodarstw z pola obserwacji w regionie Pomorze i Mazury (785)	6
1.2. Pole obserwacji Polskiego FADN	7
2. Analiza Wyników Standardowych	9
2.1. Wyniki Standardowe według typów rolniczych	9
2.1.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych według typów rolniczych	9
2.1.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych według typów rolniczych	11
2.2. Wyniki Standardowe według klas wielkości ekonomicznej	32
2.2.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej	32
2.2.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej	34
Wnioski	56

Spis wykresów

Wykres 1.1-1	Rozkład liczebności gospodarstw rolnych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w regionie Pomorze i Mazury	7
Wykres 1.2-1	Rozkład liczebności gospodarstw rolnych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w polu obserwacji Polskiego FADN	8
Wykres 2.1-1	Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych w polu obserwacji regionu Pomorze i Mazury według typów rolniczych.....	9
Wykres 2.1-2	Pogłowie zwierząt w polu obserwacji regionu Pomorze i Mazury według typów rolniczych	10
Wykres 2.1-3	Nakłady pracy w polu obserwacji regionu Pomorze i Mazury według typów rolniczych (w osobach przeliczeniowych - AWU).....	10
Wykres 2.1-4	Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji regionu Pomorze i Mazury według typów rolniczych	11
Wykres 2.1-5	Wielkość i struktura nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według typów rolniczych.....	12
Wykres 2.1-6	Udział dodzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według typów rolniczych	12
Wykres 2.1-7	Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	13
Wykres 2.1-8	Struktura produkcji ogółem według typów rolniczych.....	14
Wykres 2.1-9	Udział przekazania produktów do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według typów rolniczych.....	15
Wykres 2.1-10	Produkcja zwierzęca na 1 LU według typów rolniczych	15
Wykres 2.1-11	Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych.....	16
Wykres 2.1-12	Struktura kosztów ogółem według typów rolniczych.....	17
Wykres 2.1-13	Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według typów rolniczych.....	17
Wykres 2.1-14	Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według typów rolniczych	18
Wykres 2.1-15	Struktura kosztów bezpośrednich według typów rolniczych	19
Wykres 2.1-16	Koszty nasion, nawożenia i środków ochrony roślin na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	19
Wykres 2.1-17	Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych.....	20
Wykres 2.1-18	Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według typów rolniczych.....	21
Wykres 2.1-19	Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według typów rolniczych	21
Wykres 2.1-20	Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według typów rolniczych	22
Wykres 2.1-21	Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według typów rolniczych.....	23
Wykres 2.1-22	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych	24
Wykres 2.1-23	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych	25
Wykres 2.1-24	Dopłaty do działalności operacyjnej oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego według typów rolniczych.....	26
Wykres 2.1-25	Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według typów rolniczych.....	26
Wykres 2.1-26	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według typów rolniczych.....	27
Wykres 2.1-27	Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych.....	28
Wykres 2.1-28	Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	29
Wykres 2.1-29	Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych	30
Wykres 2.1-30	Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych.....	30
Wykres 2.1-31	Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według typów rolniczych.....	31
Wykres 2.2-1	Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych z pola obserwacji regionu Pomorze i Mazury według klas wielkości ekonomicznej.....	32
Wykres 2.2-2	Pogłowie zwierząt w polu obserwacji regionu Pomorze i Mazury według klas wielkości ekonomicznej (w jednostkach przeliczeniowych LU)	33
Wykres 2.2-3	Nakłady pracy w polu obserwacji regionu Pomorze i Mazury według klas wielkości ekonomicznej (w osobach przeliczeniowych AWU).....	33

Wykres 2.2-4	Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji regionu Pomorze i Mazury według klas wielkości ekonomicznej	34
Wykres 2.2-5	Wielkość i struktura nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według klas wielkości ekonomicznej	35
Wykres 2.2-6	Udział dodzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według klas wielkości ekonomicznej	36
Wykres 2.2-7	Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	37
Wykres 2.2-8	Struktura produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej	37
Wykres 2.2-9	Udział przekazania produktów do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej	38
Wykres 2.2-10	Produkcja zwierzęca na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej	39
Wykres 2.2-11	Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	40
Wykres 2.2-12	Struktura kosztów ogółem według klas wielkości ekonomicznej	41
Wykres 2.2-13	Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej	41
Wykres 2.2-14	Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej	42
Wykres 2.2-15	Struktura kosztów bezpośrednich według klas wielkości ekonomicznej	43
Wykres 2.2-16	Koszty nasion, nawożenia i środków ochrony roślin na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	44
Wykres 2.2-17	Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	45
Wykres 2.2-18	Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według klas wielkości ekonomicznej	45
Wykres 2.2-19	Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według klas wielkości ekonomicznej	46
Wykres 2.2-20	Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według klas wielkości ekonomicznej	47
Wykres 2.2-21	Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej	47
Wykres 2.2-22	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej	48
Wykres 2.2-23	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej	49
Wykres 2.2-24	Dopłaty do działalności operacyjnej oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego według klas wielkości ekonomicznej	50
Wykres 2.2-25	Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej	51
Wykres 2.2-26	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej	52
Wykres 2.2-27	Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	52
Wykres 2.2-28	Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	53
Wykres 2.2-29	Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	54
Wykres 2.2-30	Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej	55
Wykres 2.2-31	Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według klas wielkości ekonomicznej	55

Wykaz skrótów

AWU	- jednostka przeliczeniowa pracy (ang. Annual Work Unit).
CAP	- Wspólna Polityka Rolna (ang. Common Agricultural Policy).
COP	- gospodarstwa specjalizujące się w produkcji zbóż, roślin oleistych i białkowych (ang. specialist cereals, oilseed and protein crops).
DG-AGRI	- Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich (ang. Directorate-General for Agriculture and Rural Development).
EC	- Komisja Europejska (ang. European Commission).
ESU	- europejska jednostka wielkości (ang. European Size Unit).
EU	- Unia Europejska (ang. European Union).
EUR	- oznaczenie jednostki monetarnej o nazwie „euro”.
euro	- jednostka monetarna, obowiązująca w większości państw członkowskich Unii Europejskiej.
EUROSTAT	- Europejski Urząd Statystyczny.
FADN	- Sieć Danych Rachunkowych Gospodarstw Rolnych (ang. Farm Accountancy Data Network).
FWU	- jednostka przeliczeniowa pracy członków rodziny (ang. Family Work Unit).
GUS	- Główny Urząd Statystyczny.
IERiGŻ-PIB	- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.
KE	- Komisja Europejska.
LU	- jednostka przeliczeniowa zwierząt (ang. Livestock Unit).
OGA	- działalność gospodarcza inna niż rolnicza bezpośrednio związana z gospodarstwem (ang. Other Gainful Activities).
ONW	- obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania - ONW (ang. Less Favoured Areas (LFA)).
Polski FADN	- System Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych.
SGM	- Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia (ang. Standard Gross Margin).
SO	- Standardowa Produkcja (ang. Standard Output).
UAA	- ziemia użytkowana dla celów rolniczych = użytki rolne (ang. Utilized Agricultural Area).
UR	- użytki rolne.
WTGR	- Wspólnotowa Typologia Gospodarstw Rolnych.
ZRGR	- Zakład Rachunkowości Gospodarstw Rolnych.

Uwagi wstępne

Publikacja jest drugą częścią Wyników Standardowych¹.

Przedmiotem opracowania była analiza wybranych danych dotyczących działalności gospodarstw rolnych prowadzących rachunkowość w ramach systemu zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych (Polskiego FADN) w roku 2020. Wyniki te zostały obliczone na podstawie danych ze statystycznie reprezentatywnej próby gospodarstw rolnych liczącej w regionie Pomorze i Mazury 1934 gospodarstwa. Pole obserwacji Polskiego FADN, z którego wyłoniono reprezentatywną próbę gospodarstw towarowych w regionie Pomorze i Mazury², w analizowanym roku obejmowało 85 228 gospodarstw. Wielkość ekonomiczna pojedynczego gospodarstwa, ustalona na podstawie danych rachunkowych i współczynników SO „2013”³, stanowiła co najmniej 4 000 euro. Od 2020 roku do przeważenia wyników próby na populację badawczą wykorzystywane są dane z planu wyboru opracowanego w 2018 roku oraz współczynniki SO „2013”. Obserwowana w Polsce zmiana struktury gospodarstw rolnych (która jest widoczna w planie wyboru) powoduje w związku z tym również zmianę struktury gospodarstw w prezentowanych wynikach standardowych Polskiego FADN.

Zasadniczym celem analizy była ocena podstawowych czynników kształtujących dochody gospodarstw rolnych znajdujących się w polu obserwacji Polskiego FADN w 2020 r. w regionie Pomorze i Mazury.

Analizę przeprowadzono dla gospodarstw pogrupowanych według typów rolniczych (TF8) oraz klas wielkości ekonomicznej (ES6). W związku z tym, że w Polsce typ rolniczy zwierzęta ziarnożerne obejmuje m.in. gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie trzody chlewnej oraz drobiu w znacznym stopniu różniące się skalą produkcji, od 2013 roku dane z tego typu prezentowane są w dwóch odrębnych podtypach: trzoda chlewna i drób. W analizie wykorzystano wybrane zmienne charakteryzujące populację, zasoby produkcyjne gospodarstw, produkcję i koszty, dopłaty do działalności operacyjnej oraz nadwyżki ekonomiczne. Analiza składa się z dwóch części. Część pierwsza zawiera charakterystykę rozkładów gospodarstw w polu obserwacji Polskiego FADN w regionie Pomorze i Mazury, druga zawiera analizę wybranych zmiennych charakteryzujących podstawowe zasoby będące w posiadaniu gospodarstw i wartość Standardowej Produkcji oraz ekonomiczne wyniki ich działalności.

¹ Furmaniak M., Mikołajczyk I., Ściubeł A.: Wyniki Standardowe 2020 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN. Region FADN 785 Pomorze i Mazury. Część I. Wyniki Standardowe, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2022.

² Floriańczyk Z.; Osuch D.; Bocian M.; Cholewa I.; Malanowska B.: Plan wyboru próby gospodarstw rolnych Polskiego FADN od roku obrachunkowego 2019, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2018.

³ Szczegółowe informacje na temat współczynników SO „2013” dla rolniczych działalności produkcyjnych zostały omówione w publikacji: Bocian M.; Cholewa I.; Tarasiuk R.; Współczynniki Standardowej Produkcji „2013” dla celów Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2017.

1. Analiza rozkładów liczebności gospodarstw rolnych w regionie FADN i w polu obserwacji Polskiego FADN

Bieżący rozdział zawiera analizę rozkładu gospodarstw znajdujących się w polu obserwacji regionu FADN 785 Pomorze i Mazury oraz w polu obserwacji Polskiego FADN całego kraju według tych samych dwóch klasyfikacji zdefiniowanych Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych⁴: wielkości ekonomicznej⁵ i typu rolniczego, które wykorzystywane są w ustaleniu planu wyboru próby gospodarstw rolnych.

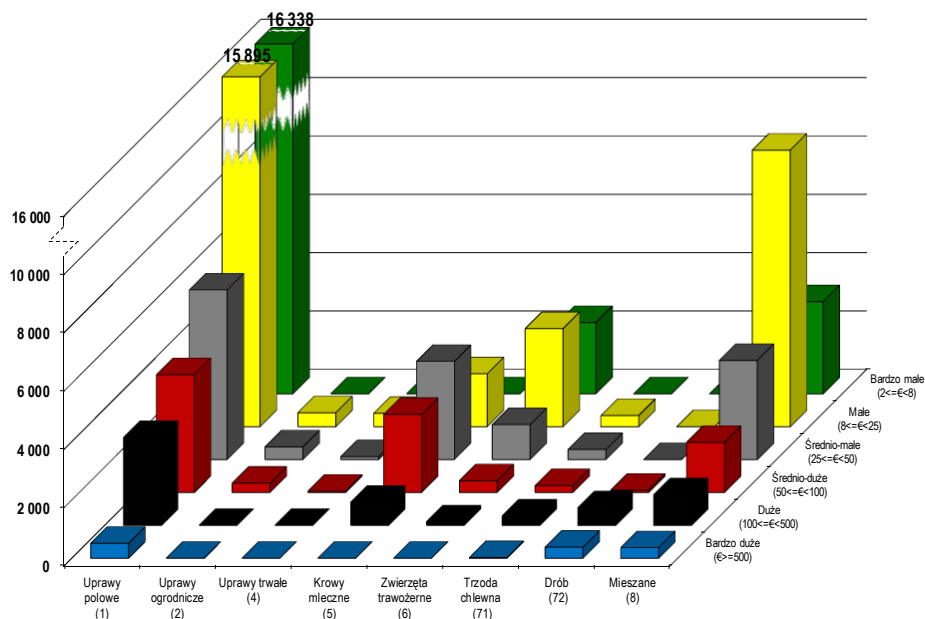
1.1. Struktura gospodarstw z pola obserwacji w regionie Pomorze i Mazury (785)

W skład pola obserwacji regionu Pomorze i Mazury wchodziło 85 228 gospodarstw. Najbardziej liczną grupę stanowiły gospodarstwa wyspecjalizowane w uprawach polowych (typ 1 – 45 621 gospodarstw) oraz gospodarstwa mieszane (typ 8 – 19 178 gospodarstw). Biorąc pod uwagę klasy wielkości ekonomicznej, dominowały gospodarstwa w przedziale od 4 tys. do 50 tys. euro. W klasach tych znajdowało się ponad 80% gospodarstw regionu (patrz: Wykres 1.1-1).

⁴ Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 1198/2014 z dnia 1 sierpnia 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Rady (WE) nr 1217/2009 ustanawiające sieć zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej oraz Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) 2015/220 z dnia 3 lutego 2015 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1217/2009 ustanawiającego sieć zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej z późn.zm.

⁵ Uwaga: W tekście opracowania rozmiary wielkości ekonomicznej wyrażane są w euro, natomiast dla uproszczenia zapisu na wszystkich wykresach rozmiary prezentowane są w tysiącach euro.

Wykres 1.1-1 Rozkład liczebności gospodarstw rolnych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w regionie Pomorze i Mazury

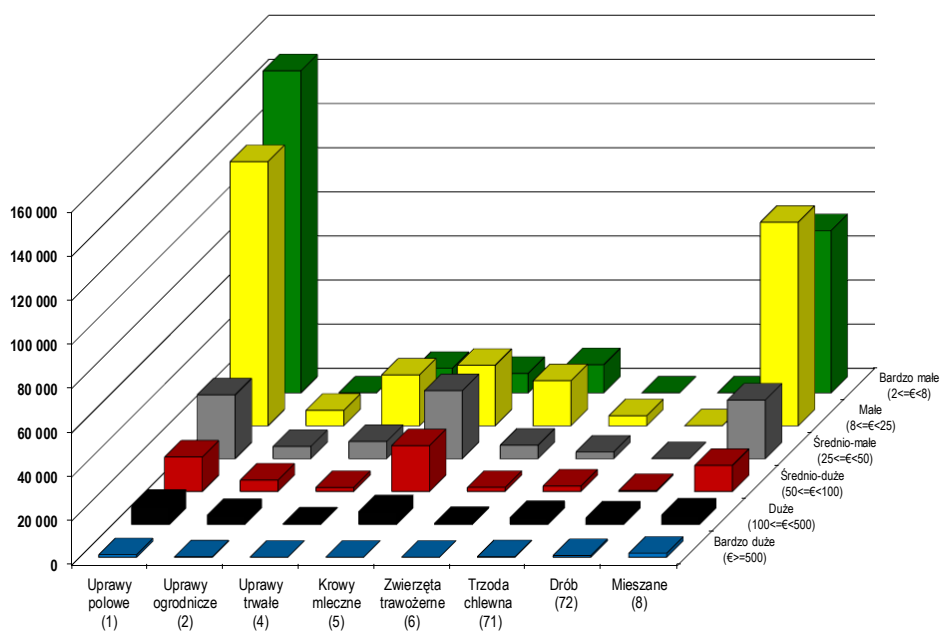

1.2. Pole obserwacji Polskiego FADN

W 2020 r. w polu obserwacji Polskiego FADN znajdowało się 749 302 gospodarstwa.

Zdecydowana większość z nich to gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych (niemal 43%) oraz mieszane (28%). W przeważającej liczbie gospodarstw (ok. 88%) wielkość ekonomiczna nie przekroczyła 50 tys. euro (patrz: Wykres 1.2-1).

Wykres 1.2-1 Rozkład liczebności gospodarstw rolnych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w polu obserwacji Polskiego FADN

2. Analiza Wyników Standardowych

Analizę Wyników Standardowych podzielono na dwie części: w pierwszej zaprezentowano strukturę zasobów ziemi, wielkość pogłowia zwierząt, nakłady pracy oraz wartość Standardowej Produkcji, natomiast w drugiej przeanalizowano wybrane parametry wynikowe. Analizę wykonano dla grup gospodarstw wyróżnionych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej.

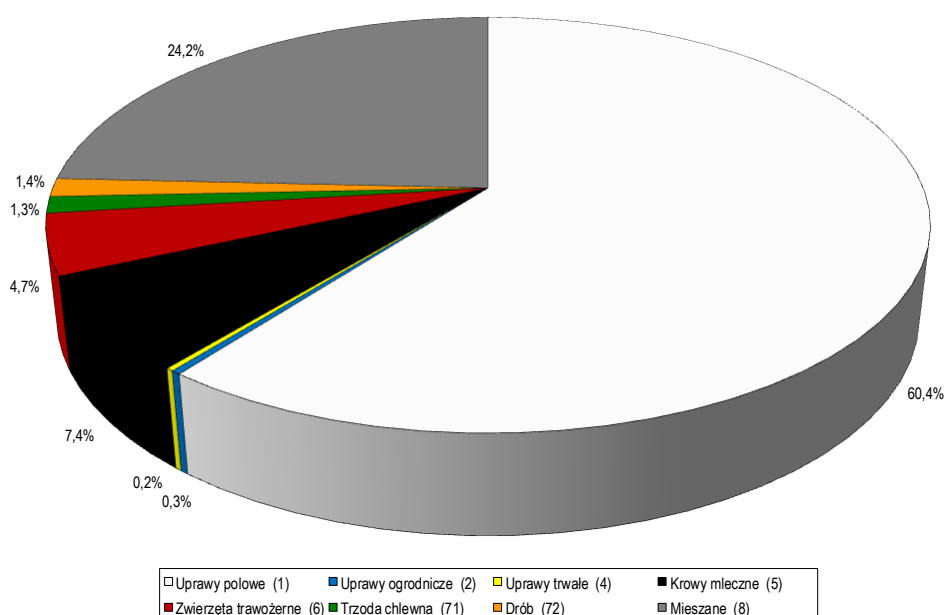
W Wynikach Standardowych według typów rolniczych nie zostały pokazane typy: uprawy ogrodnicze i uprawy trwałe, ponieważ w regionie Pomorze i Mazury w tych grupach było mniej niż 15 gospodarstw.

2.1. Wyniki Standardowe według typów rolniczych

2.1.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych według typów rolniczych

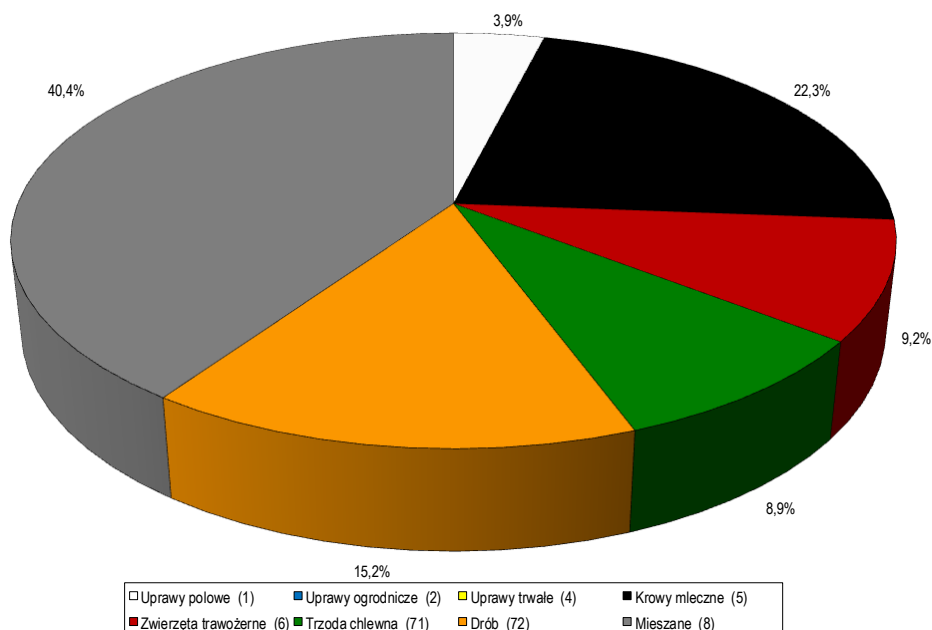
Największy obszar użytków rolnych z pola obserwacji znajdował się w posiadaniu gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych oraz gospodarstw mieszanych (łącznie prawie 85%) (patrz: Wykres 2.1-1).

Wykres 2.1-1 Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych w polu obserwacji regionu Pomorze i Mazury według typów rolniczych

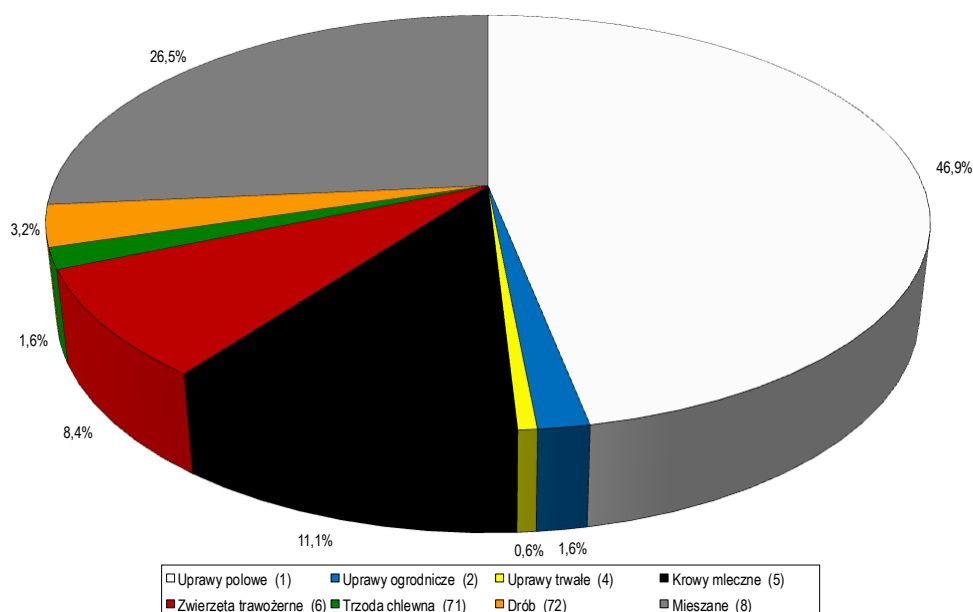
Liczebność zwierząt w przeliczeniu na jednostki LU w regionie Pomorze i Mazury, zobrazowana na wykresie (patrz: Wykres 2.1-2) wskazuje, że pogłowie zwierząt ogółem skoncentrowane było głównie w gospodarstwach z produkcją mieszaną (40%).

Wykres 2.1-2 Poglówie zwierząt w polu obserwacji regionu Pomorze i Mazury według typów rolniczych

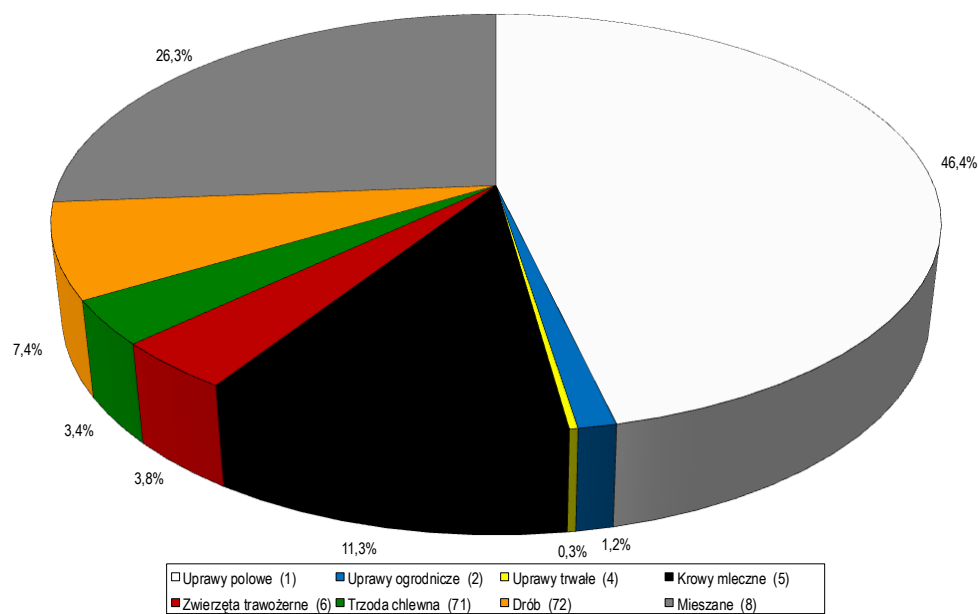
W gospodarstwach prowadzących uprawy polowe zaangażowane nakłady pracy ogółem wyrażone liczbą osób pełnozatrudnionych były najwyższe (niemal 47%). Gospodarstwa specjalistyczne, prowadzące chów trzody chlewnej i drobiu, których liczba w próbie była stosunkowo niewielka, absorbowaty relatywnie mało ogółu nakładów pracy (porównaj: Wykres 1.1-1) (patrz: Wykres 2.1-3).

Wykres 2.1-3 Nakłady pracy w polu obserwacji regionu Pomorze i Mazury według typów rolniczych (w osobach przeliczeniowych - AWU)

W tworzeniu Standardowej Produkcji w regionie Pomorze i Mazury największy udział miały gospodarstwa należące do typów: uprawy polowe (ponad 46%) i mieszane (ok. 26%). Wszystkie pozostałe typy rolnicze łącznie wytwarzały ok. 27% wartości Standardowej Produkcji (patrz: Wykres 2.1-4).

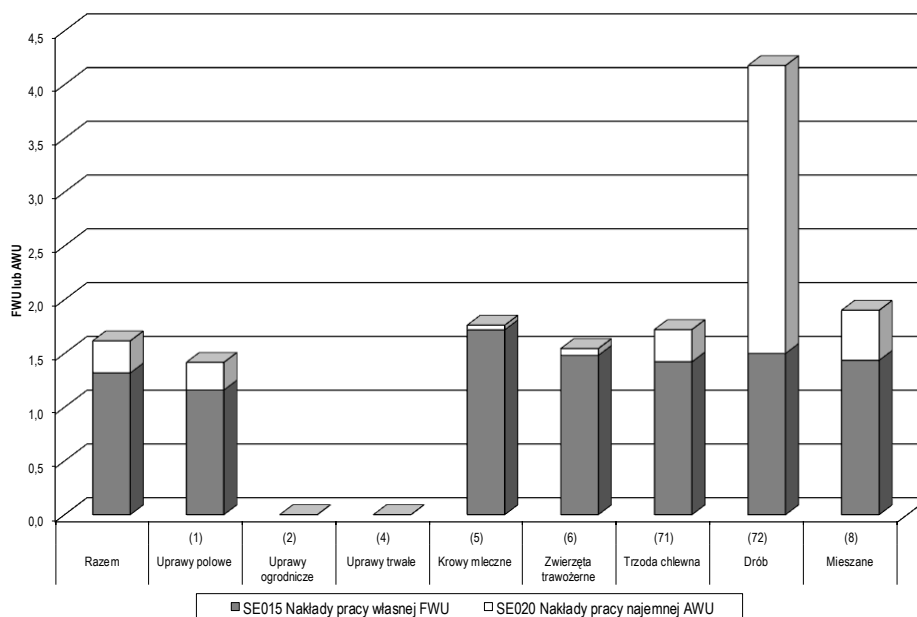
Wykres 2.1-4 Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji regionu Pomorze i Mazury według typów rolniczych

2.1.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych według typów rolniczych

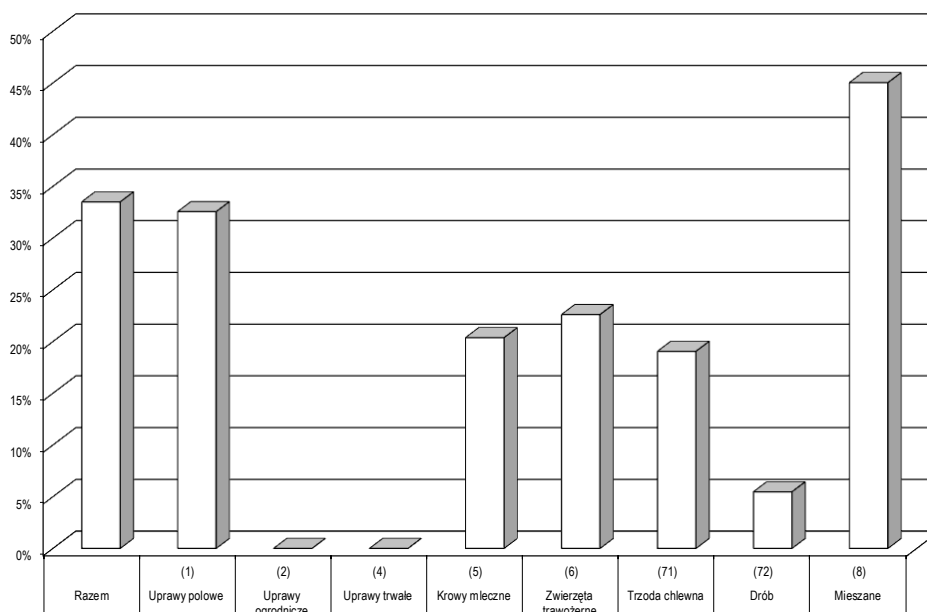
W niemal wszystkich grupach gospodarstw podstawą nakładów pracy jest praca własna. Jedynie w gospodarstwach prowadzących chów drobiu nakłady pracy najemnej stanowią ponad połowę nakładów pracy ogółem (ok. 2,7 AWU – 64%). Stosunkowo duże nakłady pracy najemnej odnotowujemy w gospodarstwach prowadzących produkcję mieszaną (ok. 0,5 AWU – 25% nakładów pracy ogółem) oraz uprawy polowe (0,3 AWU – ok. 18% nakładów pracy ogółem). W gospodarstwach należących do pozostałych typów rolniczych udział pracy najemnej zawiera się w przedziale od 2% do 17%. Nakłady pracy własnej w przeliczeniu na gospodarstwo w większości typów rolniczych stanowią około 1,4 – 1,5 jednostki przeliczeniowej pracy własnej (FWU), najwyższe wykazano w gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie krów mlecznych (1,7 FWU) (patrz: Wykres 2.1-5).

Wykres 2.1-5 Wielkość i struktura nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według typów rolniczych

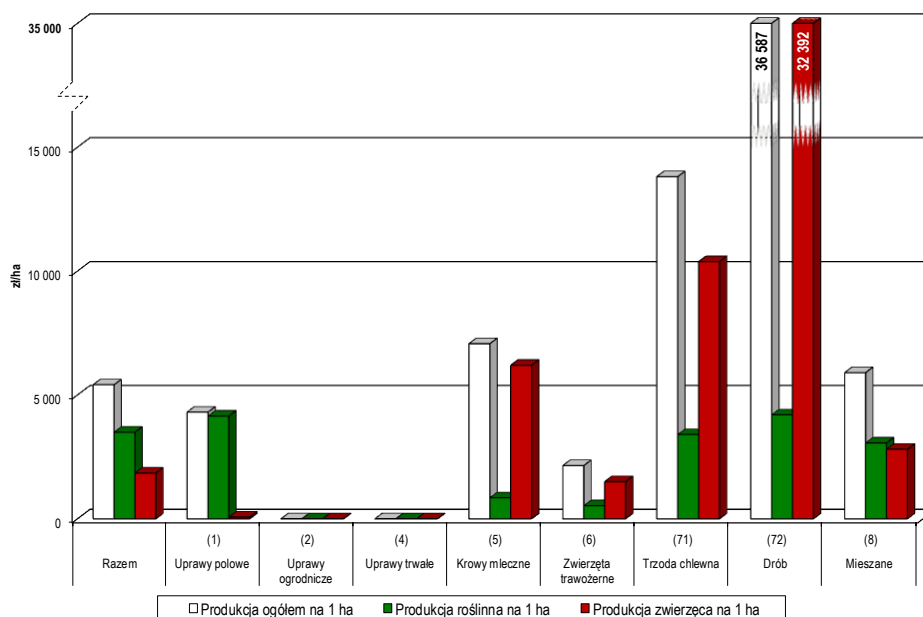
Spośród analizowanych typów rolniczych najwięcej ziemi dodzierżawiały gospodarstwa prowadzące produkcję mieszaną (ok. 45%) oraz specjalizujące się w uprawach polowych – ok. 33% powierzchni użytków rolnych ogółem tej grupy gospodarstw. Z kolei, gospodarstwa prowadzące chów drobiu dodzierżawiały jedynie niecałe 6% powierzchni ich użytków rolnych. Ma to związek z wysokim stopniem specjalizacji w tej grupie gospodarstw (patrz: Wykres 2.1-6).

Wykres 2.1-6 Udział dodzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według typów rolniczych

Gospodarstwa prowadzące chów drobiu charakteryzowały się zdecydowanie wyższą produktywnością ziemi (36 587 zł/ha) w porównaniu z innymi typami gospodarstw (patrz: Wykres 2.1-7). Wysoka produktywność ziemi obserwowana była także w gospodarstwach nastawionych na chów trzody chlewnej, a więc w gospodarstwach wyspecjalizowanych. Najniższą produktywnością ziemi charakteryzowały się gospodarstwa prowadzące chów zwierząt trawożernych (2 148 zł/ha).

Wykres 2.1-7 Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

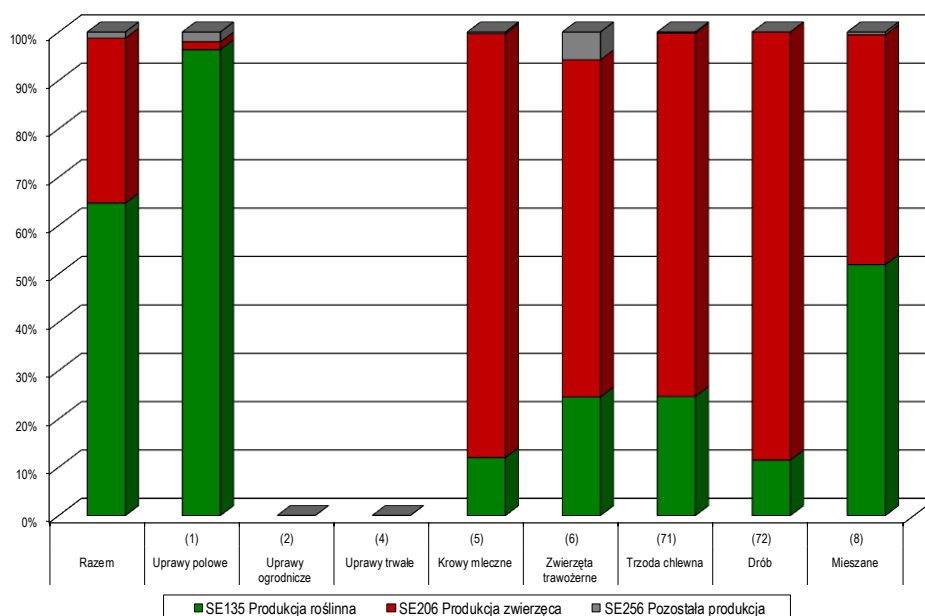

Gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych oraz w chowie drobiu osiągnęły wysoki poziom specjalizacji, niemal całą swoją produkcję wytwarzając odpowiednio w ramach produkcji roślinnej (96%) i w ramach produkcji zwierzęcej (89%). Niewiele mniejszy udział produkcji zwierzęcej w produkcji ogółem odnotowano w gospodarstwach prowadzących chów krów mlecznych (88%).

Najmniejszym udziałem pozostałej produkcji⁶ w produkcji ogółem charakteryzowały się gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie drobiu (mniej niż 0,01%). Największy udział pozostałej produkcji w produkcji ogółem odnotowano w gospodarstwach prowadzących chów zwierząt trawożernych (blisko 6%). Jak widać, tego rodzaju produkcja miała marginalne znaczenie w większości gospodarstw (patrz: Wykres 2.1-8).

⁶ Do pozostałej produkcji (SE256) zaliczamy: czynsz za wydierżawioną ziemię w stanie gotowym do siewu, przychody z okazjonalnego przekazania powierzchni paszowej, produkty z lasu, świadczenie usług, wynajem sprzętu, odsetki od aktywów obrotowych niezbędnych do bieżącego funkcjonowania gospodarstwa rolnego, przychody z agroturystyki, przychody dotyczące wcześniejszych lat obrotowych, pozostałe produkty i przychody.

Wykres 2.1-8 Struktura produkcji ogółem według typów rolniczych

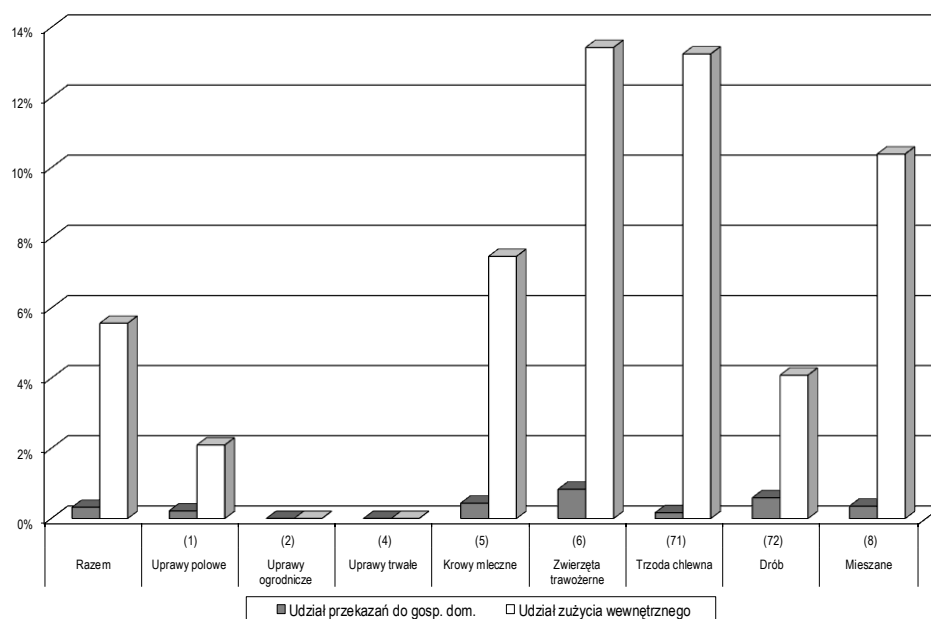

Niski udział zużycia wewnętrznego (odpowiadający wykorzystaniu potencjalnie towarowych produktów rolnych w działalności gospodarstwa rolnego) odnotowano w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych (2,1%). Wynika to z ograniczonych możliwości wykorzystania wąskiego asortymentu produktów tych gospodarstw oraz z coraz bardziej powszechnego stosowania kwalifikowanego materiału siewnego z zakupu zamiast nasion własnych. W przypadku gospodarstw z dużym udziałem produkcji zwierzęcej (typy 5, 6, 71, 72) udział zużycia wewnętrznego wahał się od 4% do 13% (patrz: Wykres 2.1-9). W tej grupie gospodarstw zużycie wewnętrzne to przede wszystkim pasze dla zwierząt.

W badanych gospodarstwach przekazania wytworzonych produktów do gospodarstwa domowego pozostawały na bardzo niskim poziomie (udział w produkcji ogółem poniżej 1%).

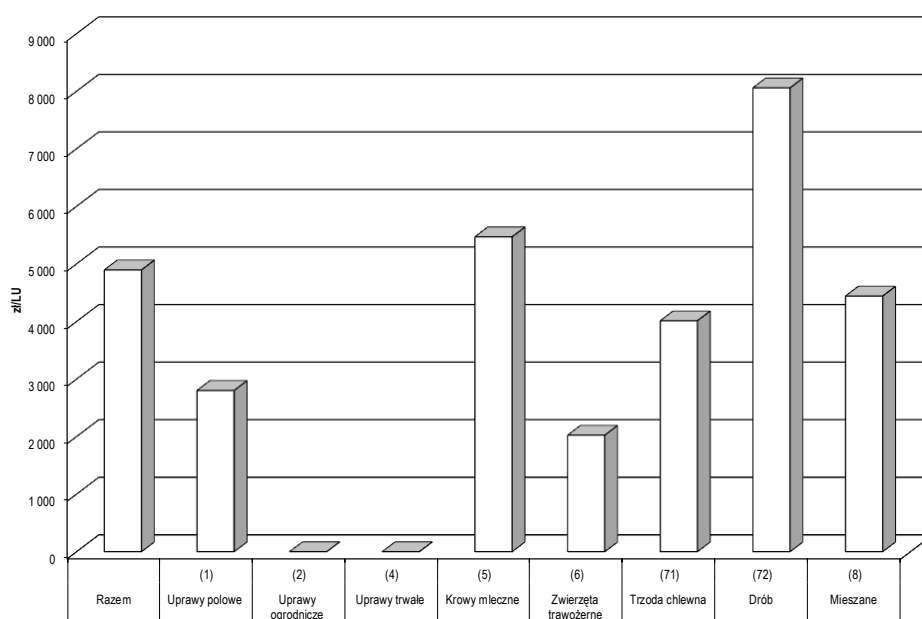
Poziom zużycia wewnętrznego oraz przekazania produktów rolnych do gospodarstwa domowego miał silny związek z rodzajem wytwarzanych produktów roślinnych i zwierzęcych w poszczególnych typach gospodarstw.

Wykres 2.1-9 Udział przekazania produktów do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według typów rolniczych

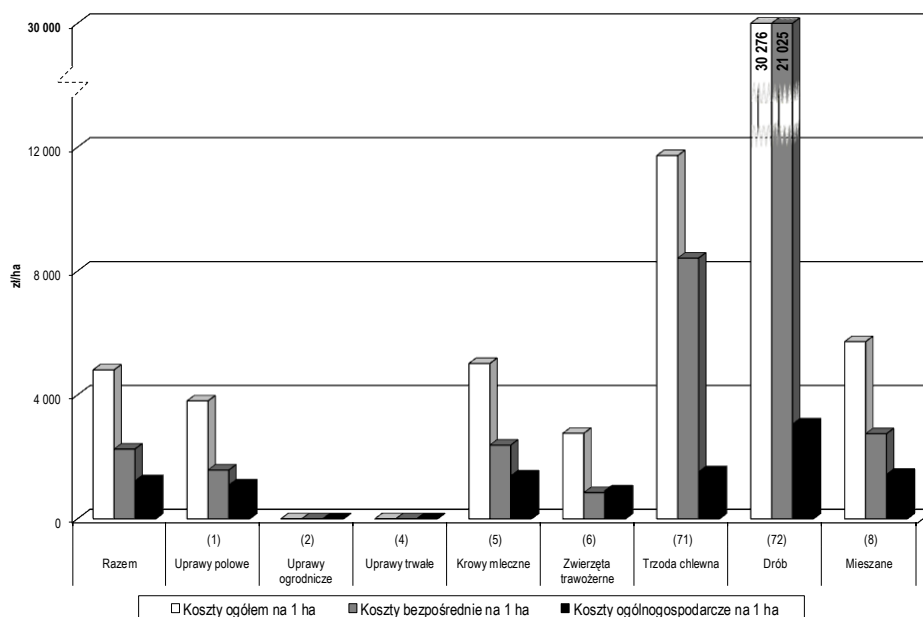
Wartość produkcji zwierzęcej w przeliczeniu na 1 LU związana jest ze specyfiką poszczególnych typów rolniczych (patrz: Wykres 2.1-10). W gospodarstwach z dużym udziałem produkcji zwierzęcej (typy 5 - 72) najwyższą produktywnością charakteryzowały się gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie drobiu (8 057 zł/LU), a najniższą - w chowie zwierząt trawożernych (2 024 zł/LU). Stosunkowo wysoki wskaźnik produkcji zwierzęcej na 1 LU w gospodarstwach prowadzących uprawy polowe wynika z niskiego (ok. 1,1) średniego stanu pogłowia zwierząt w tym typie.

Wykres 2.1-10 Produkcja zwierzęca na 1 LU według typów rolniczych

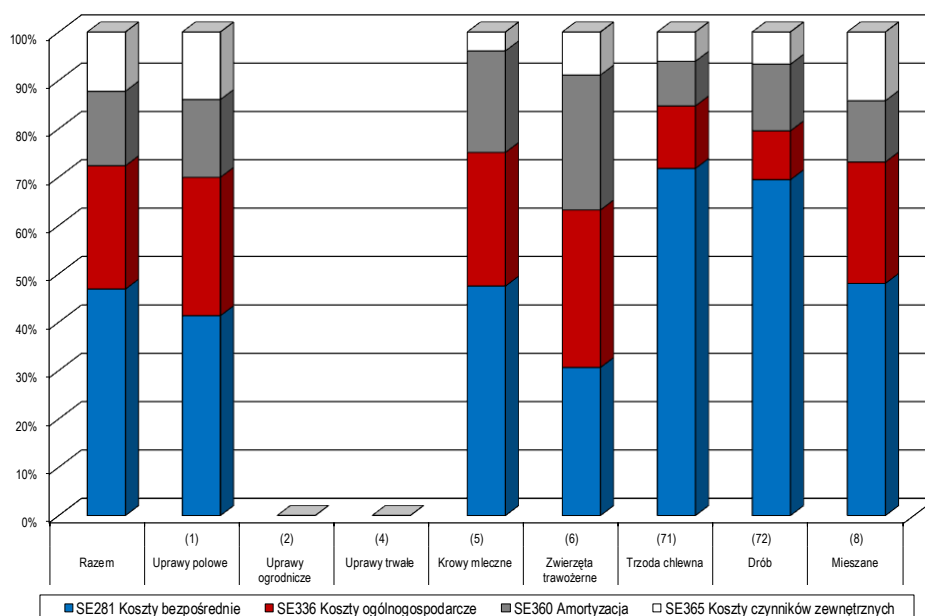

Intensywność produkcji mierzona wartością kosztów w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych koresponduje z produktywnością ziemi (patrz: Wykres 2.1-11). Poziom kosztów produkcji w gospodarstwach nastawionych na chów drobiu był niemal 11-krotnie wyższy niż w gospodarstwach prowadzących chów zwierząt trawożnych, w których odnotowano najniższe koszty na 1 ha użytków rolnych (2 759 zł/ha).

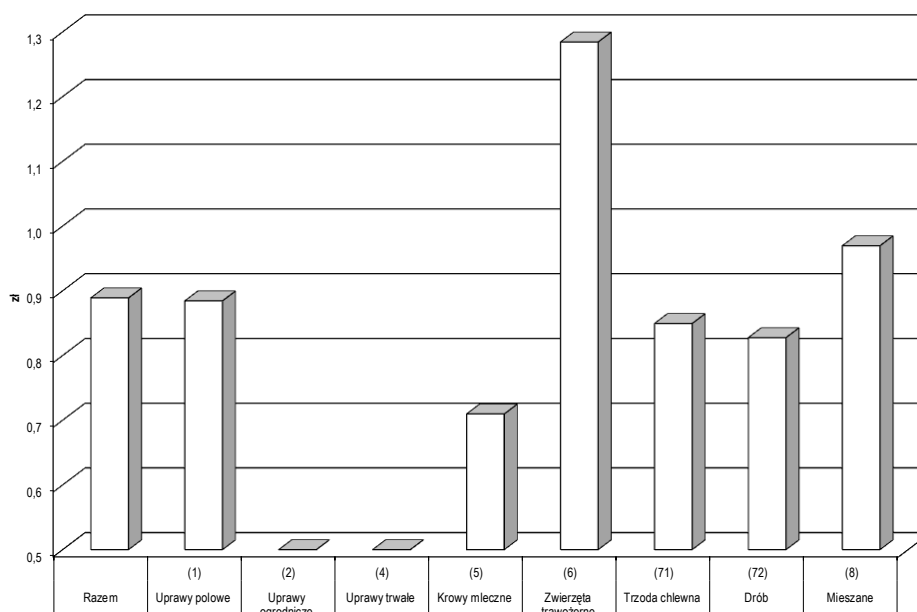
Wykres 2.1-11 Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

W gospodarstwach specjalizujących się w chowie trzody chlewnej i drobiu udział kosztów bezpośrednich w kosztach ogółem był najwyższy i wynosił odpowiednio blisko 72% i 69%. Z kolei w gospodarstwach prowadzących chów zwierząt trawożnych udział kosztów bezpośrednich w kosztach ogółem był najniższy (niepełna 31%). Wysokie koszty bezpośrednie w gospodarstwach zajmujących się chowem drobiu i trzody chlewnej wiązały się z żywieniem paszami pełnoporcjowymi wysokiej jakości. Najwyższy udział amortyzacji (ok. 28%) i kosztów ogólnogospodarczych (blisko 33%) w kosztach ogółem odnotowano w gospodarstwach prowadzących chów zwierząt trawożnych, natomiast kosztów czynników zewnętrznych – w gospodarstwach prowadzących produkcję mieszaną i uprawy polowe (po ok. 14%) (patrz: Wykres 2.1-12).

Wykres 2.1-12 Struktura kosztów ogółem według typów rolniczych

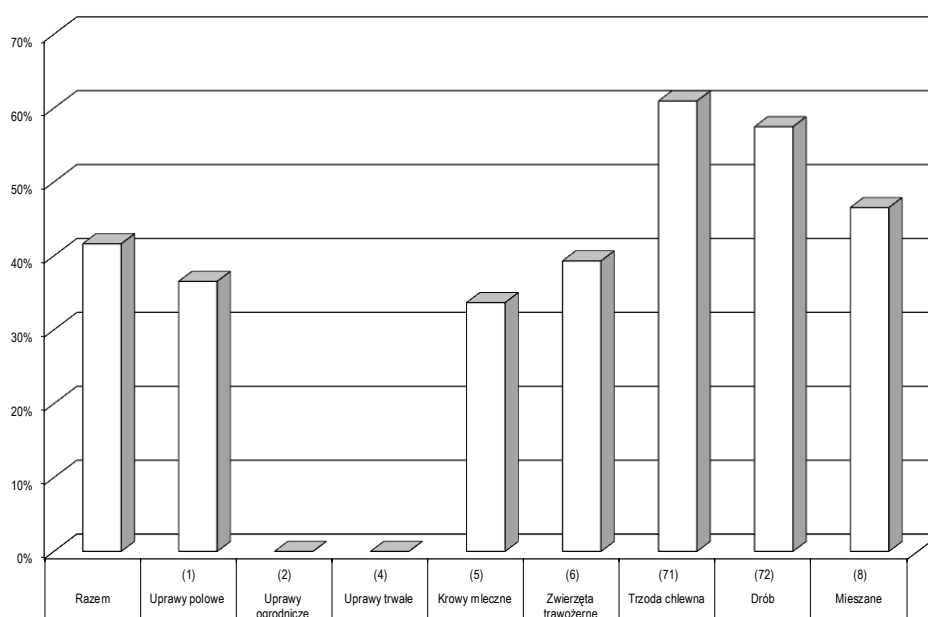
Miarą efektywności produkcji w relacjach rynkowych jest koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem (patrz: Wykres 2.1-13). W roku 2020 najniższą efektywnością charakteryzowały się gospodarstwa prowadzące chów zwierząt trawożnych, gdzie koszty produkcji przekroczyły wartość produkcji w cenach rynkowych (bez dopłat) i wyniosły 1,28 zł. W pozostałych gospodarstwach koszty produkcji były niższe od wartości produkcji, ale w gospodarstwach z produkcją mieszaną koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem wyniósł 0,97 zł. Najwyższą efektywność produkcji odnotowano w gospodarstwach prowadzących chów krów mlecznych, w których na 1 zł produkcji przypadało tylko 0,71 zł kosztów.

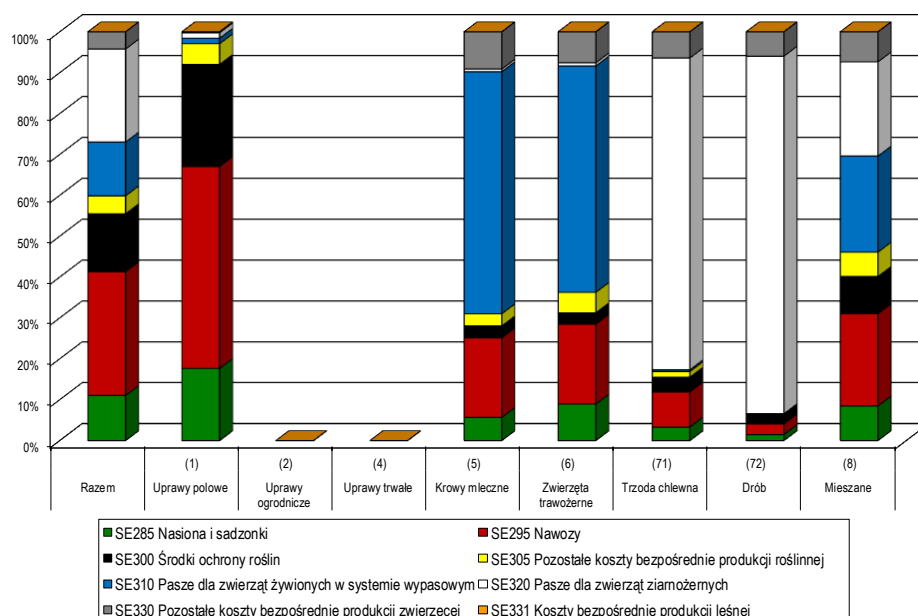
Wykres 2.1-13 Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według typów rolniczych

Koszty bezpośrednie w gospodarstwach specjalizujących się w chowie trzody chlewnej stanowiły ok. 61% wartości produkcji. Natomiast w gospodarstwach prowadzących chów krów mlecznych koszty te stanowiły ok. 34% wartości produkcji (patrz: Wykres 2.1-14).

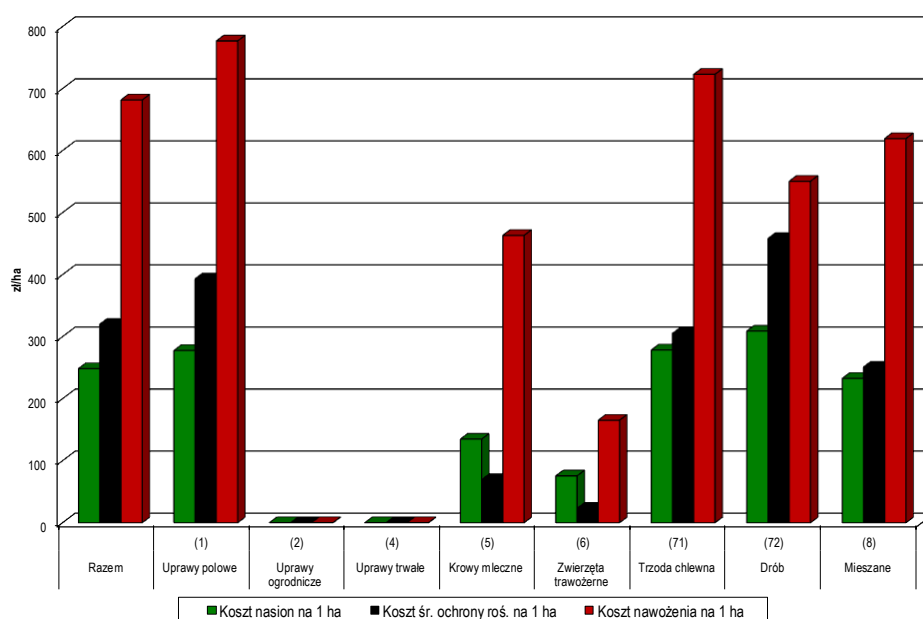
W gospodarstwach nastawionych na produkcję zwierzęcą (typ 5, 6, 71, 72) podstawowym składnikiem kosztów bezpośrednich były pasze (55% w przypadku zwierząt trawożernych do 87% w przypadku drobiu), z kolei w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych – nawozy (49%) i środki ochrony roślin (25%) (patrz: Wykres 2.1-15).

Wykres 2.1-14 Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według typów rolniczych

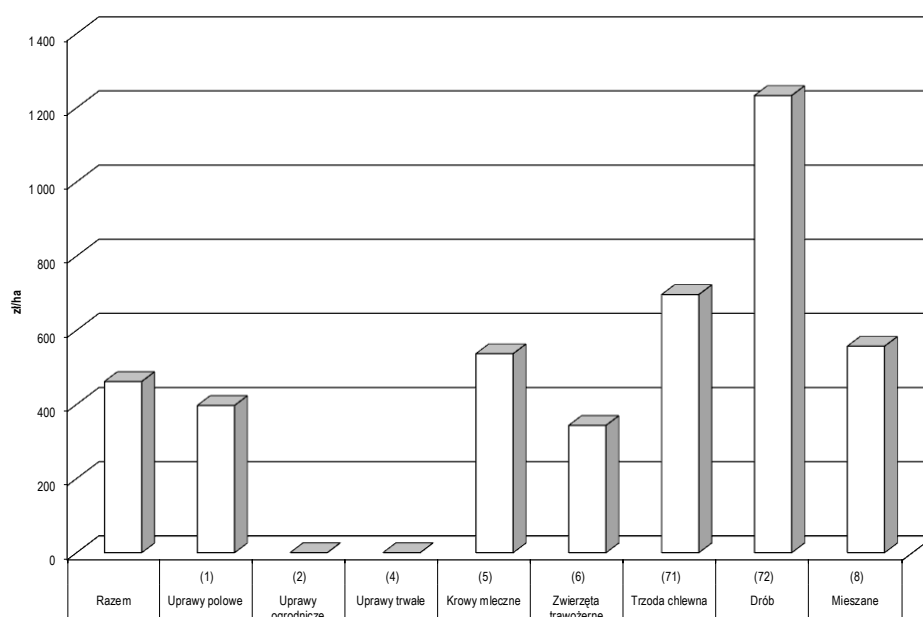
Wykres 2.1-15 Struktura kosztów bezpośrednich według typów rolniczych

Koszty materiału siewnego, nawozów i środków ochrony roślin były zróżnicowane w zależności od typu rolniczego gospodarstw (patrz: Wykres 2.1-16). Koszty nasion i sadzonek na 1 ha użytków rolnych były niemal na jednym poziomie w gospodarstwach polowych i prowadzących chów trzody chlewnej. Najniższe koszty, zarówno nawożenia mineralnego, jak i materiału siewnego oraz środków ochrony roślin na 1 ha użytków rolnych ponoszone były w gospodarstwach prowadzących chów zwierząt trawożernych, co niewątpliwie związane było z większym udziałem powierzchni paszowej (w tym łąk i pastwisk) w strukturze użytków rolnych.

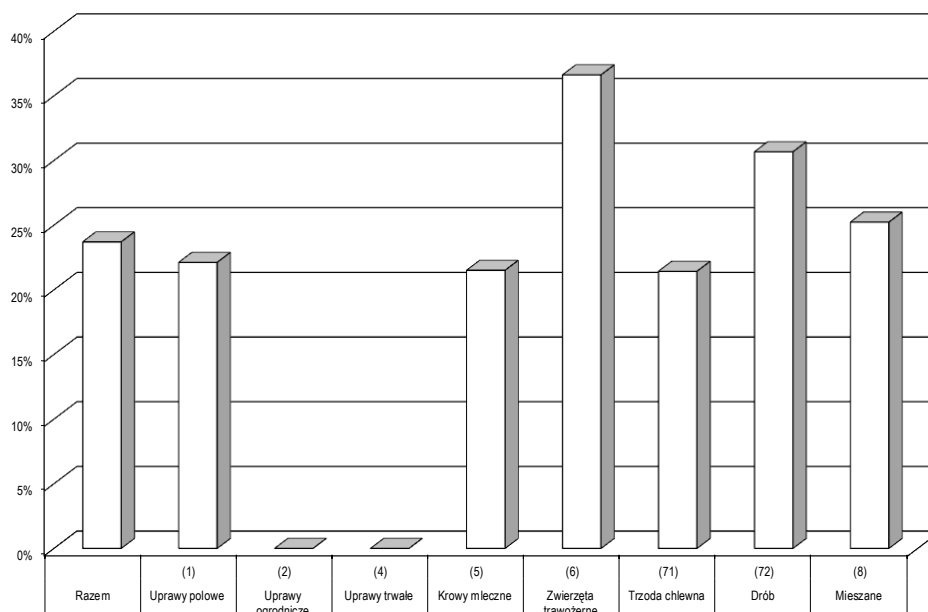
Wykres 2.1-16 Koszty nasion, nawożenia i środków ochrony roślin na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

Koszty energii i paliw przeliczone na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach prowadzących chów drobiu były ponad dwukrotnie wyższe, niż w większości pozostałych typów gospodarstw. Ma to związek z prowadzeniem produkcji w specjalistycznych pomieszczeniach wyposażonych w szereg urządzeń zapewniających zwierzętom odpowiednie parametry środowiska (temperatura, oświetlenie), z automatyzacją i mechanizacją pewnych czynności, co łączy się z większym zużyciem energii i paliw (patrz: Wykres 2.1-17). Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z metodyką FADN, koszty energii i paliw zaliczane są do kosztów ogólnogospodarczych.

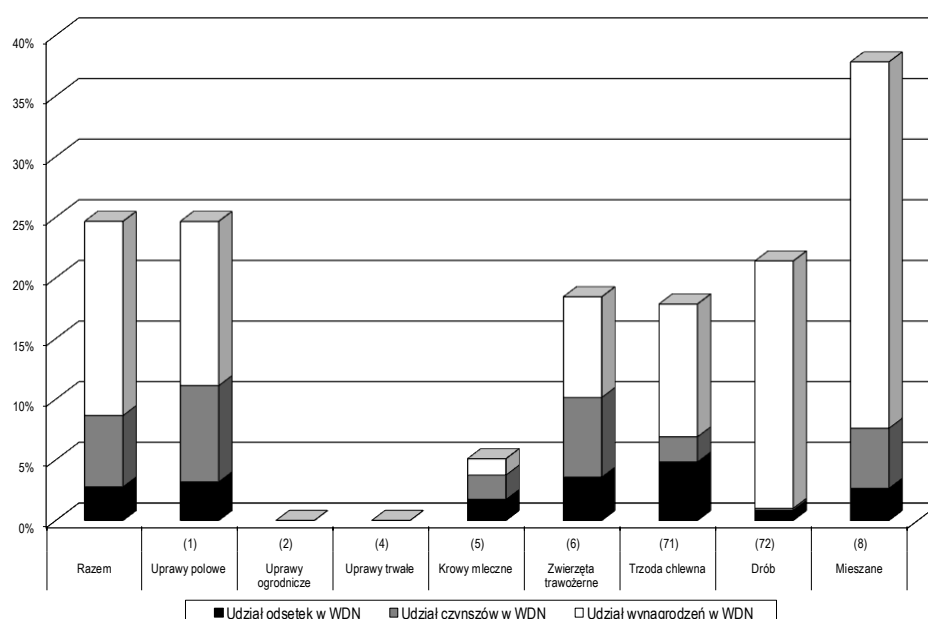
Wykres 2.1-17 Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

Najwyższy udział amortyzacji w wartości dodanej brutto odnotowano w gospodarstwach prowadzących chów zwierząt trawożernych (blisko 37%). W gospodarstwach prowadzących uprawy polowe, chów krów mlecznych oraz trzody chlewnej wartość tego wskaźnika była na zbliżonym poziomie (21% – 22%) (patrz: Wykres 2.1-18).

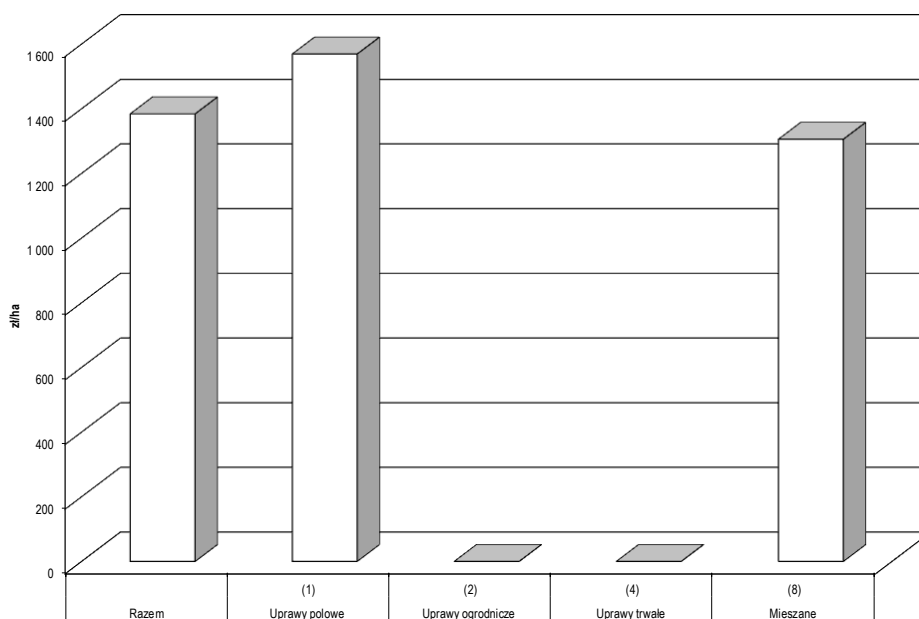
Wykres 2.1-18 Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według typów rolniczych

Najwyższy udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto miały gospodarstwa z produkcją mieszaną (blisko 38%), przy czym decydujący był udział kosztów pracy najemnej, który wyniósł ok. 30%. Z kolei najniższy udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto odnotowano w gospodarstwach specjalizujących się w chowie krów mlecznych (patrz: Wykres 2.1-19).

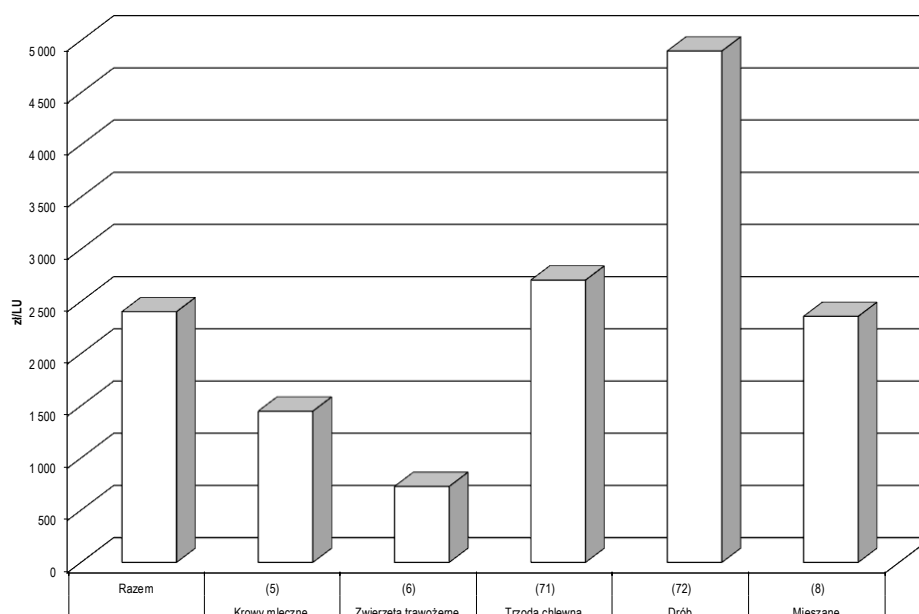
Wykres 2.1-19 Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według typów rolniczych

Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha użytków rolnych, były nieco wyższe w gospodarstwach prowadzących uprawy polowe (1 569 zł/ha) niż w gospodarstwach z produkcją mieszaną (1 305 zł/ha) (patrz: Wykres 2.1-20).

Wykres 2.1-20 Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według typów rolniczych

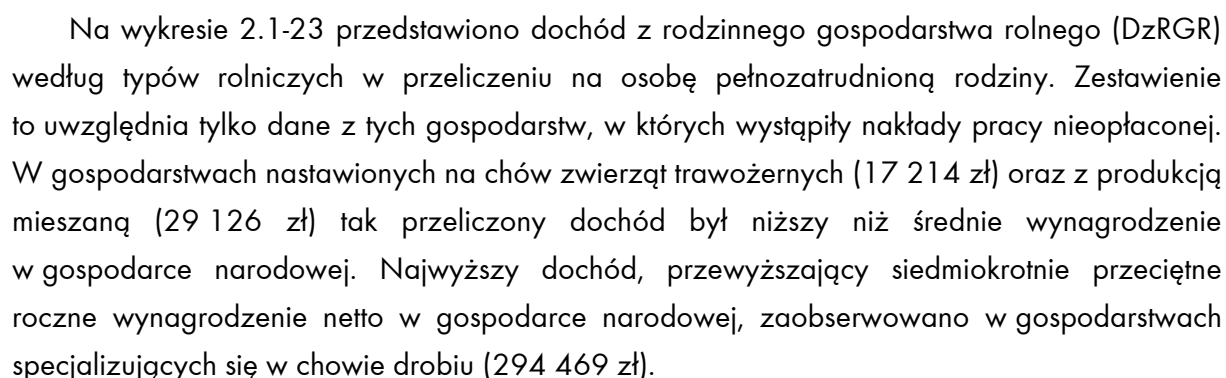
Wśród gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierzęcej, koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej w przeliczeniu na jednostkę przeliczeniową zwierząt (LU) osiągnęły najwyższą wartość w gospodarstwach prowadzących chów drobiu – ok. 4 898 zł/LU. Koszty te w pozostałych typach gospodarstw były zdecydowanie niższe (patrz: Wykres 2.1-21). Najniższą kosztownością w tym ujęciu charakteryzowały się gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie zwierząt trawożernych (727 zł/LU). Jest to związane z rodzajem pasz i ze sposobem ich pozyskiwania. W chowie drobiu stosowane są przede wszystkim specjalistyczne mieszanki z zakupu (w tej grupie, tylko ok. 7% pasz pochodziło z własnego gospodarstwa), natomiast w gospodarstwach prowadzących chów zwierząt trawożernych, we własnym zakresie wytwarzano ok. 38% pasz. Poziom kosztów bezpośrednich produkcji zwierzęcej w gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji roślinnej (typ: uprawy polowe) miał mniejsze znaczenie i ze względu na niewielką skalę produkcji zwierzęcej w tych gospodarstwach pominięto go na wykresie.

Wykres 2.1-21 Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według typów rolniczych

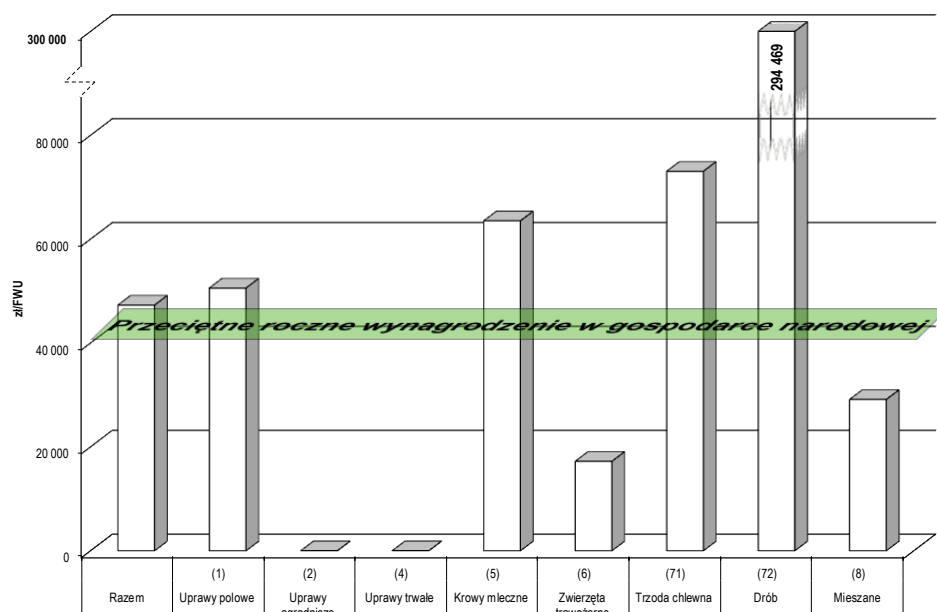
Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w 2020 roku kształtowała się w przypadku większości analizowanych typów powyżej przeciętnego rocznego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej⁷ i była najwyższa w gospodarstwach prowadzących chów drobiu (105 221 zł). Jedynie w przypadku gospodarstw prowadzących chów zwierząt trawożernych jej wartość była poniżej przeciętnej płacy netto (42 062 zł w 2020r.) i wyniosła 18 796 zł (patrz: Wykres 2.1-22).

⁷ Wartość dodana netto jest nadwyżką stanowiącą opłatę za zaangażowanie czynników wytwórczych bez względu na to kto jest ich właścicielem. Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego stanowi opłatę za zaangażowanie do działalności gospodarstwa rolnego czynników wytwórczych stanowiących własność rodziny rolniczej.

Przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej = 42 062 zł w 2020 r. Szacunek własny, na podstawie danych GUS.

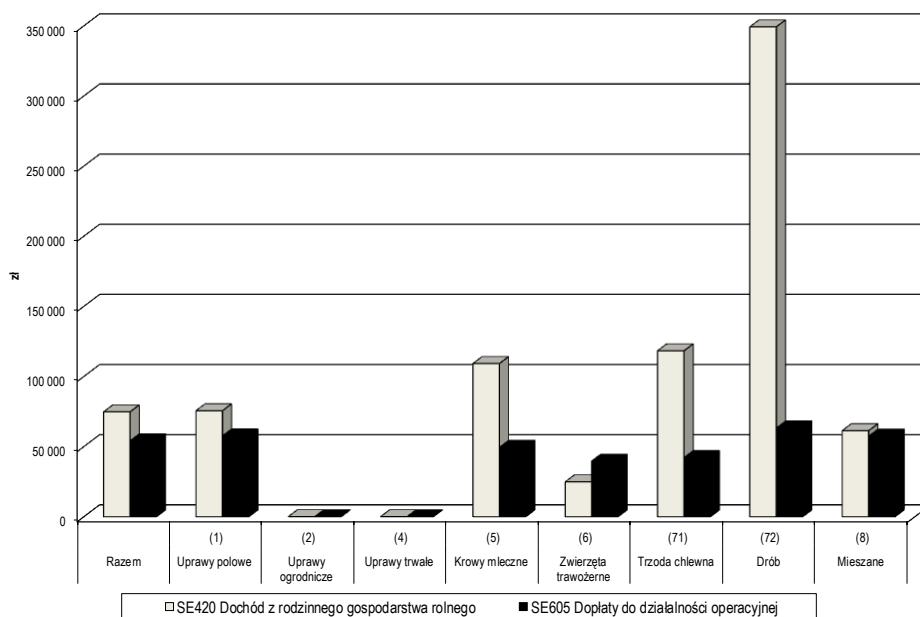

Wykres 2.1-23 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych

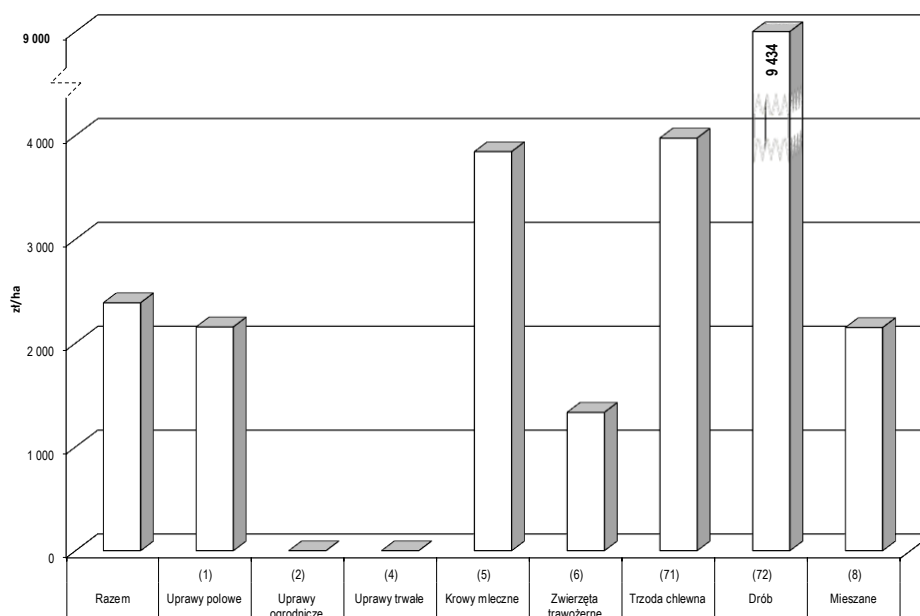
Rozmiary pozarynkowego wsparcia dochodów rolników, wynikające z instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej krajów Unii Europejskiej i udział otrzymanych dopłat w tworzeniu dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego stanowią ważne informacje podczas analizowania sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych. Dopłaty do działalności operacyjnej przewyższały dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w gospodarstwach nastawionych na chów zwierząt trawożernych, natomiast były niemal równe dochodowi z rodzinnego gospodarstwa rolnego w gospodarstwach mieszanych. Z kolei w gospodarstwach prowadzących chów drobiu dopłaty były blisko sześciokrotnie niższe, niż osiągnął dochód. Oznacza to, że sytuacja dochodowa tych gospodarstw w znacznie większym stopniu uzależniona była od sytuacji rynkowej (patrz: Wykres 2.1-24).

Wykres 2.1-24 Dopłaty do działalności operacyjnej oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego według typów rolniczych

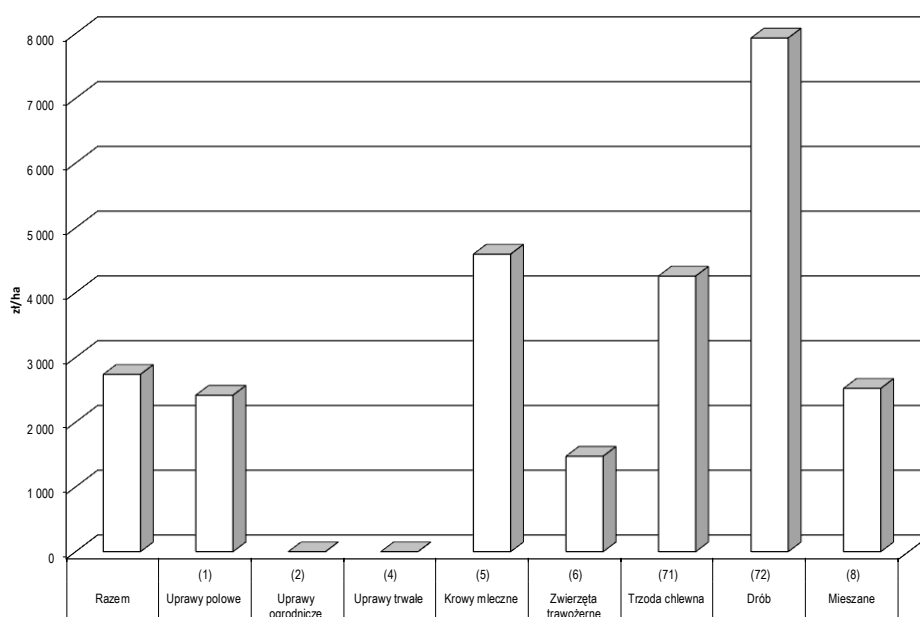

Wartość dodana netto przeliczona na jednostkę powierzchni użytków rolnych oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego przeliczony na jednostkę powierzchni własnych użytków rolnych były najwyższe w gospodarstwach specjalizujących się w chowie drobiu. Najniższe wartości tych dwóch nadwyżek ekonomicznych zaobserwowano w gospodarstwach nastawionych na chów zwierząt trawożernych (patrz: Wykres 2.1-25 i Wykres 2.1-26).

Wykres 2.1-25 Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według typów rolniczych

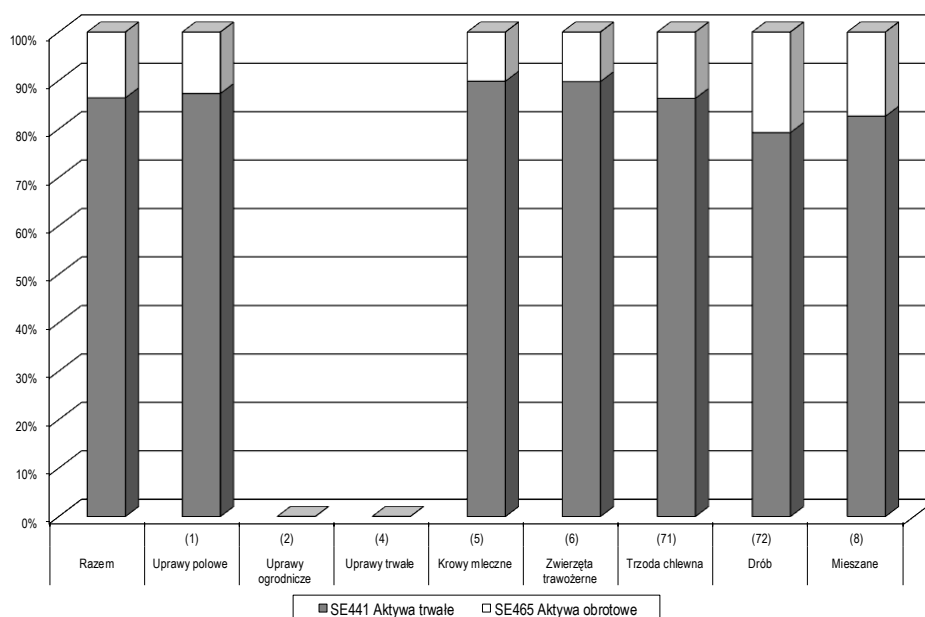
Wykres 2.1-26 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według typów rolniczych

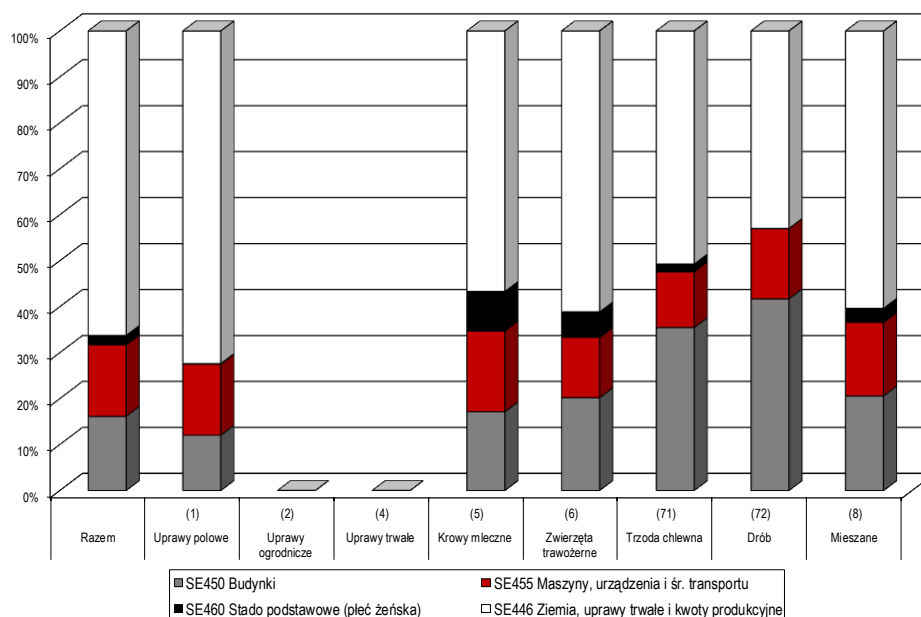
Struktura aktywów jest jednym z czynników, który decyduje o tempie obrotu środków zaangażowanych w gospodarstwie rolnym. Wysoki udział środków trwałych znacznie zmniejsza tempo obrotu środków.

Gospodarstwa regionu Pomorze i Mazury charakteryzowały się bardzo wysokim udziałem środków trwałych w strukturze aktywów; od 79% w gospodarstwach prowadzących chów drobiu, do niemal 90% w gospodarstwach prowadzących chów krów mlecznych i zwierząt trawożernych, a różnice między poszczególnymi typami rolniczymi nie były jednak znaczące (patrz: Wykres 2.1-27). Wysoki udział środków trwałych wynika ze specyfiki gospodarstw rolnych. Istotną rolę odgrywają w nich: ziemia, budynki, maszyny i środki transportu. Warto również przypomnieć, że od 2009 roku ziemia w Polskim FADN jest wyceniana na podstawie deklarowanej przez rolnika kwoty, za którą byłby skłonny kupić własną ziemię. Na skutek tego, wartość ziemi wykazywanej w bilansie jest znacznie wyższa, niż w latach wcześniejszych.

Wykres 2.1-27 Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

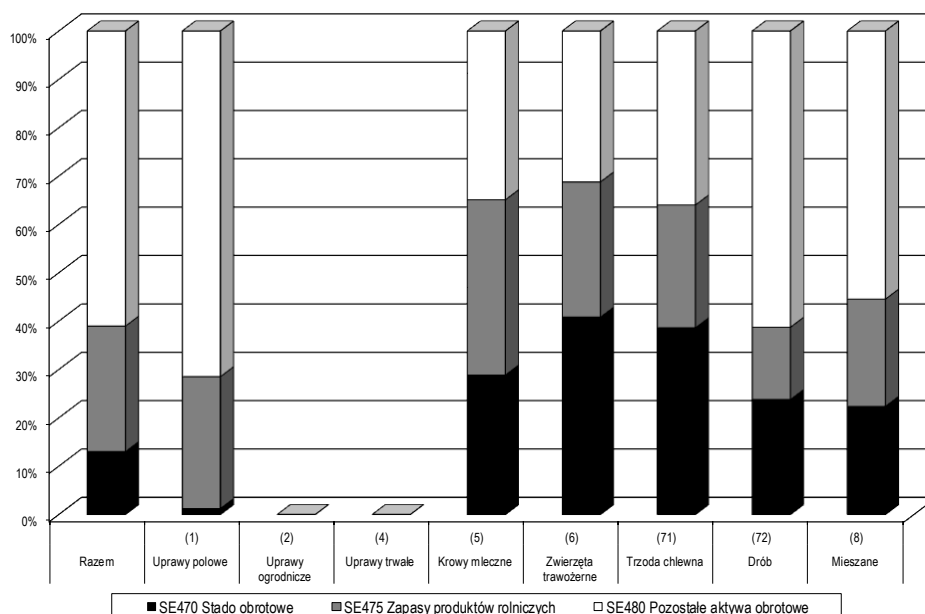

Zmiana zasad wyceny ziemi wpłynęła także na strukturę środków trwałych. Dominującym składnikiem środków trwałych w niemal wszystkich analizowanych typach rolniczych była wartość ziemi (patrz: Wykres 2.1-28). W gospodarstwach drobiarskich udział wartości ziemi i budynków był niemal tej samej wysokości (odpowiednio: 43% i 42%). Jest to zrozumiałe, ze względu na to, że produkcja drobiarska prowadzona jest w większości przypadków w specjalistycznych obiektach. Udział maszyn, urządzeń i środków transportowych był na dość zbliżonym poziomie we wszystkich typach rolniczych (od ok. 12% w typie trzoda chlewna do niemal 18% w typie krowy mleczne). Należy zauważyć, że w gospodarstwach prowadzących chów krów mlecznych, wyraźnie większą niż w innych grupach gospodarstw część środków trwałych stanowiła wartość stada podstawowego zwierząt (8,6% przy średniej 2,1%).

Wykres 2.1-28 Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

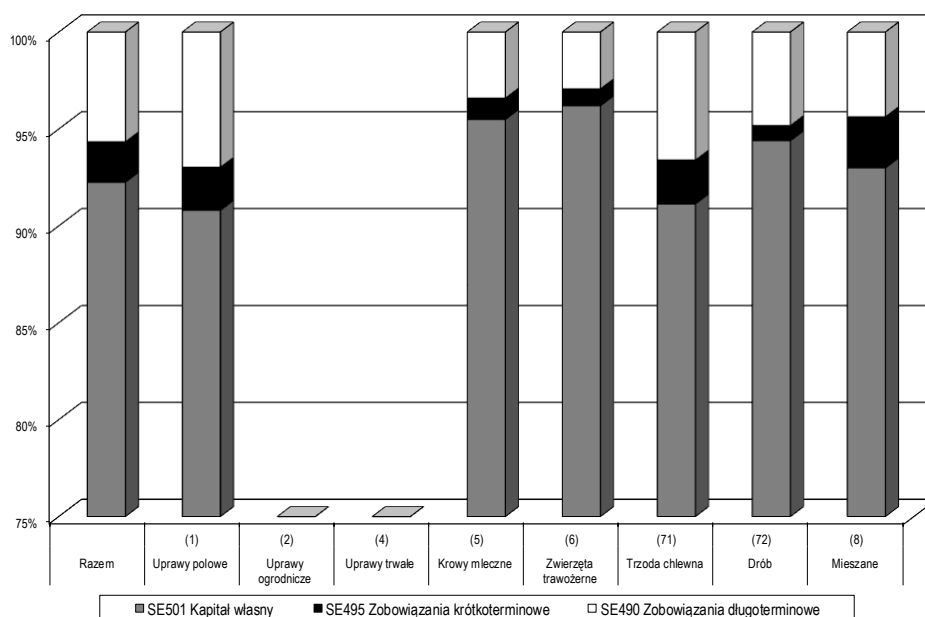
Specyfika produkcji w poszczególnych typach rolniczych miała także decydujący wpływ na strukturę aktywów obrotowych (patrz: Wykres 2.1-29). Większą część aktywów obrotowych gospodarstw nastawionych na drób oraz na uprawy polowe stanowiły pozostałe aktywa obrotowe (odpowiednio 61% i 71%). W gospodarstwach utrzymujących zwierzęta trawożerne największy udział w aktywach obrotowych miały zwierzęta stada obrotowego (niemal 41%). Warto również zwrócić uwagę na fakt, że w strukturze aktywów obrotowych praktycznie nie występują środki pieniężne (w bilansie wykazywana jest co najwyżej deklarowana wartość środków pieniężnych w kasie gospodarstwa i na rachunku bankowym, niezbędnych do bieżącego prowadzenia gospodarstwa rolnego). Zgodnie z zasadami ewidencji w Polskim FADN przyjmuje się, że oszczędności stanowią majątek osobisty rolnika i jego rodziny.

Wykres 2.1-29 Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

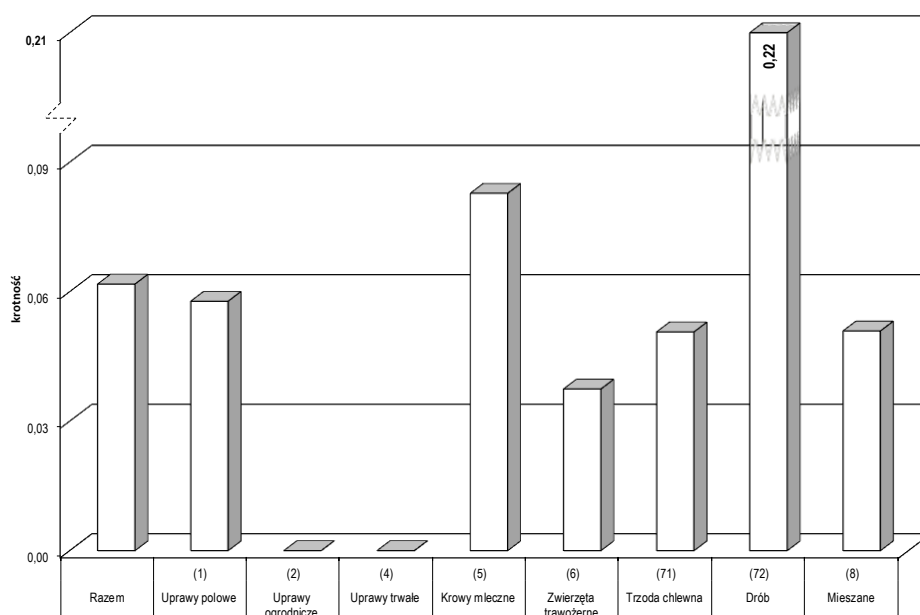
Aktywa gospodarstw finansowane były głównie kapitałem własnym (patrz: Wykres 2.1-30). Wyższy niż przeciętnie poziom zadłużenia zaobserwowano w gospodarstwach prowadzących uprawy polowe i chów trzody chlewnej (9%). W zobowiązaniach ciążących na gospodarstwach wszystkich typów rolniczych dominowało zadłużenie długoterminowe, korzystniejsze z punktu widzenia zasad finansowania, gdyż w danym roku nie musi być ono spłacone w całości. Struktura zobowiązań wskazywała, że zadłużenie gospodarstw związane było głównie z inwestycjami.

Wykres 2.1-30 Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych

Przepływy pieniężne (2)⁸ przedstawiają nadwyżkę finansową, która po sfinansowaniu działalności operacyjnej, inwestycyjnej i spłacie zadłużenia pozostaje do dyspozycji właścicieli gospodarstwa oraz na zgromadzenie oszczędności gospodarstwa, które pozwolą sfinansować w przyszłości dalsze inwestycje odtworzeniowe i rozwojowe (patrz: Wykres 2.1-31). Relacja przepływów pieniężnych (2) do wartości aktywów ogółem charakteryzuje zwrot ze środków ulokowanych w składnikach majątku gospodarstwa. Najwyższym poziomem zwrotu charakteryzowały się gospodarstwa prowadzące chów drobiu.

Wykres 2.1-31 Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według typów rolniczych

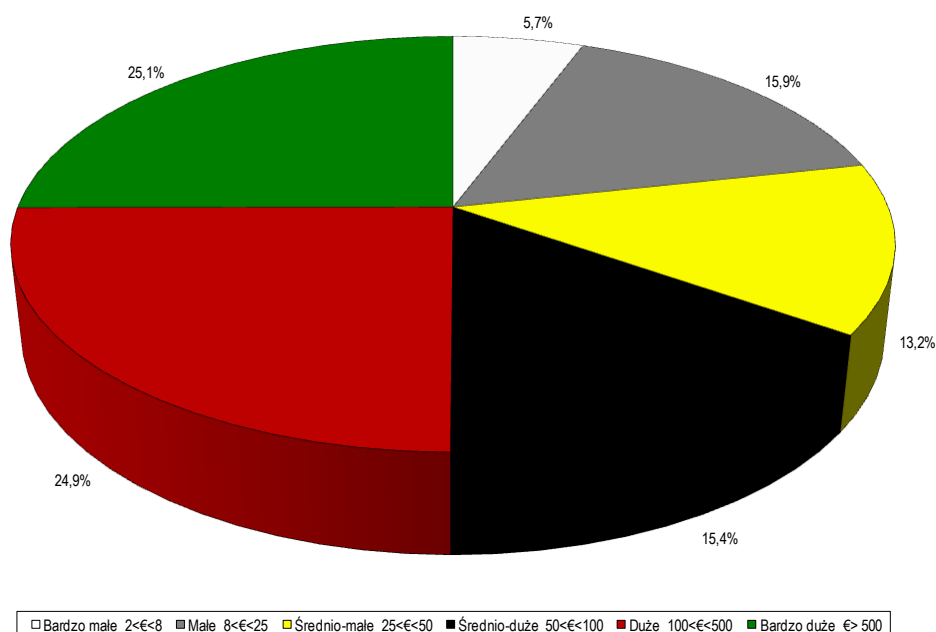
⁸ Przepływ pieniężny (2) (SE530) -ukazuje zdolność gospodarstwa rolnego do samofinansowania swojej działalności i tworzenia oszczędności. Przepływ pieniężny (2) obliczany jest w następujący sposób: przepływ pieniężny (1) + sprzedaż środków trwałych - zakupy i inwestycje w środkach trwałych + stan zobowiązań na koniec roku - stan zobowiązań na początek roku.

2.2. Wyniki Standardowe według klas wielkości ekonomicznej

2.2.1. Potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej

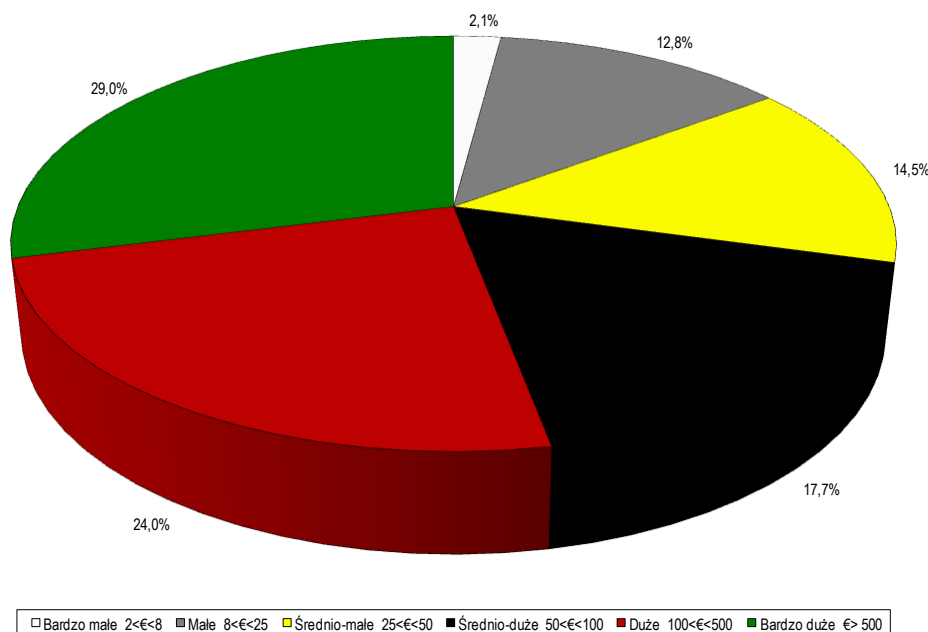
W strukturze posiadanych użytków rolnych bardzo zbliżony udział miały gospodarstwa duże i bardzo duże (po ok. 25%) oraz małe i średnio-duże (odpowiednio 15,9% i 15,4%), które łącznie gospodarowały na ponad 81% obszaru użytków rolnych regionu Pomorze i Mazury. Warto przy tym zauważyć, że gospodarstwa bardzo duże stanowią tylko ok. 1,5% liczby gospodarstw w polu obserwacji Polskiego FADN (patrz: Wykres 2.2-1). W tej klasie wielkości ekonomicznej dominowały gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych (porównaj: Wykres 1.1-1).

Wykres 2.2-1 Zasoby ziemi w gospodarstwach rolnych z pola obserwacji regionu Pomorze i Mazury według klas wielkości ekonomicznej

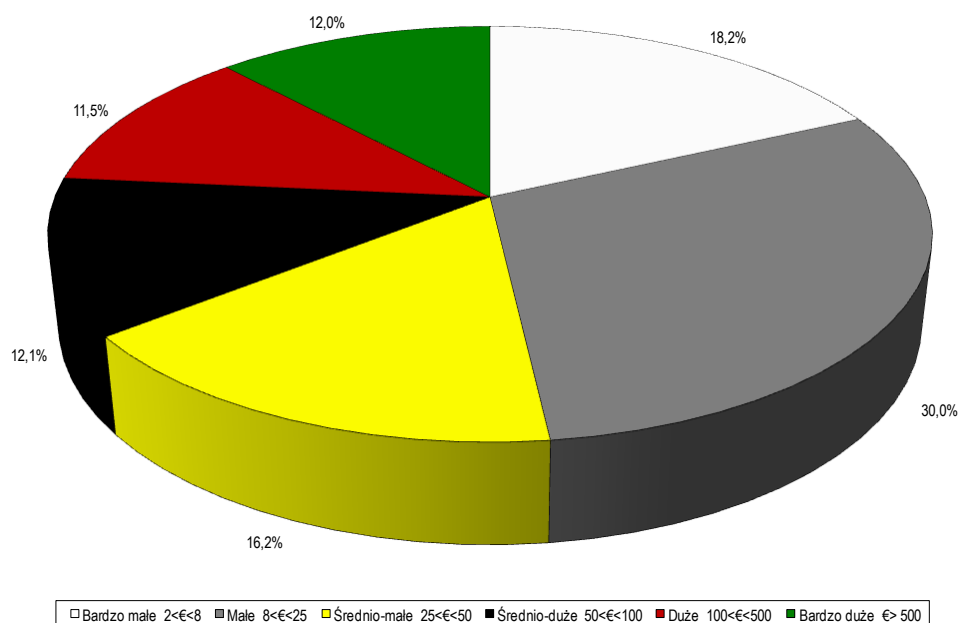

W gospodarstwach bardzo dużych (o wielkości ekonomicznej powyżej 500 tys. euro SO) odnotowano najwięcej, bo 29% pogłowia zwierząt. Z kolei w gospodarstwach rolnych, których wielkość nie przekroczyła 100 tys. euro SO, łącznie znajdowało się ok. 47% pogłowia zwierząt (patrz: Wykres 2.2-2).

Wykres 2.2-2 **Pogłowie zwierząt w polu obserwacji regionu Pomorze i Mazury według klas wielkości ekonomicznej (w jednostkach przeliczeniowych LU)**

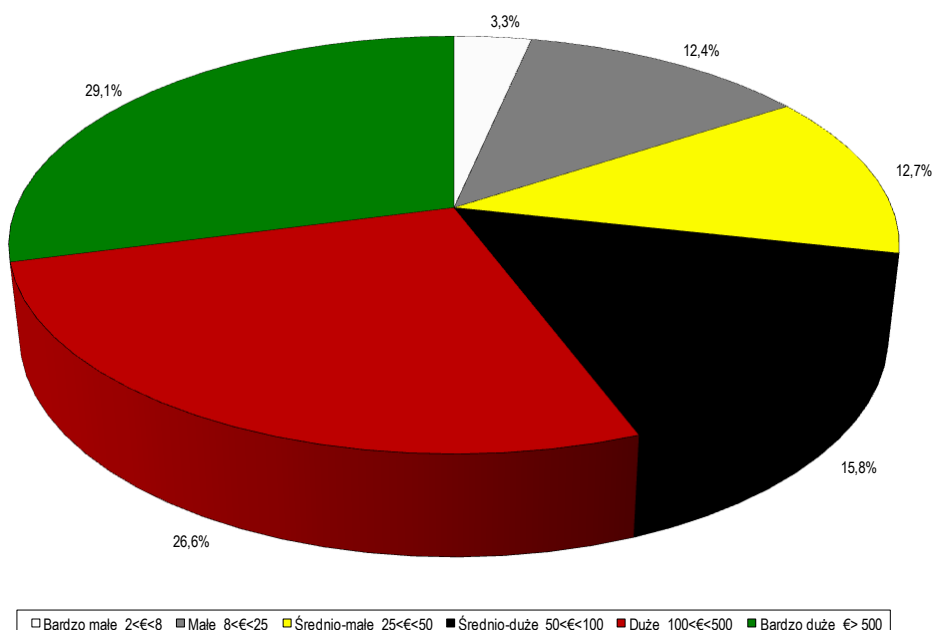
Wykres 2.2-3 **Nakłady pracy w polu obserwacji regionu Pomorze i Mazury według klas wielkości ekonomicznej (w osobach przeliczeniowych AWU)**

Gospodarstwa o wielkości ekonomicznej do 50 tys. euro SO absorbowwały ponad 64% ogółu nakładów pracy. Na uwagę zasługują również gospodarstwa bardzo duże, które mimo, że użytkują znaczącą powierzchnię ziemi – ponad 25% ogółu (patrz: Wykres 2.2-1) oraz posiadają 29% zwierząt (patrz: Wykres 2.2-2) to angażowały tylko 12% ogółu nakładów pracy. Wskazuje to na wysoką wydajność pracy w tych gospodarstwach (patrz: Wykres 2.2-3).

Udział poszczególnych grup gospodarstw w obliczonej wartości Standardowej Produkcji (SO) zdecydowanie różnił się od ich udziału w ogólnej liczbie gospodarstw. Biorąc pod uwagę skalę dysproporcji, na czoło wysuwały się gospodarstwa bardzo duże, które przy znikomym udziale w ogólnej liczbie gospodarstw w polu obserwacji (ok. 1,5%) wytwarzały ponad 29% wartości SO. Z kolei gospodarstwa bardzo małe, stanowiące niecałe 26% liczby gospodarstw w polu obserwacji, miały nieco ponad 3% udziału w sumie wartości SO, natomiast gospodarstwa duże, stanowiące niespełna 7% liczby gospodarstw w polu obserwacji, wytwarzały prawie 27% wartości SO (patrz: Wykres 2.2-4).

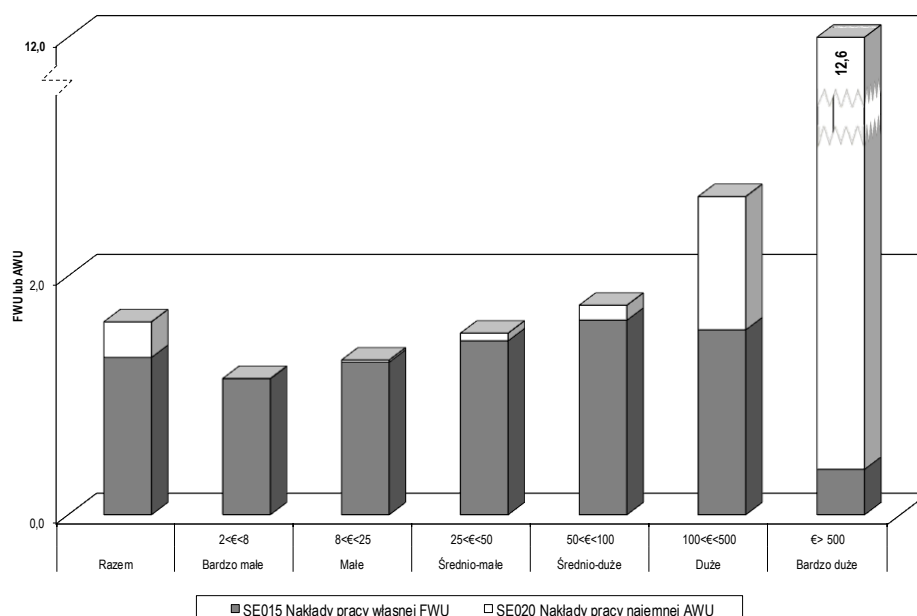
Wykres 2.2-4 Wartość Standardowej Produkcji dla pola obserwacji regionu Pomorze i Mazury według klas wielkości ekonomicznej

2.2.2. Wyniki działalności gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej

Poziom nakładów pracy był wyższy w gospodarstwach większych ekonomicznie. Działalność gospodarstw o wielkości ekonomicznej poniżej 100 tys. euro SO opierała się głównie na zasobach pracy własnej. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 100 tys. euro SO nakłady najemnej siły roboczej były zdecydowanie wyższe i stanowiły: prawie 42% nakładów pracy ogółem w gospodarstwach dużych i ponad 97% w gospodarstwach bardzo dużych (patrz: Wykres 2.2-5). Można zatem stwierdzić, że gospodarstwa o wielkości ekonomicznej do 100 tys. euro SO to przede wszystkim gospodarstwa rodzinne, w których dominuje praca własna. Natomiast odmienna relacja wystąpiła w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 100 tys. euro SO, a wynikała ona z udziału gospodarstw osób prawnych (bazujących na pracy najemnej) w tych klasach wielkości ekonomicznej.

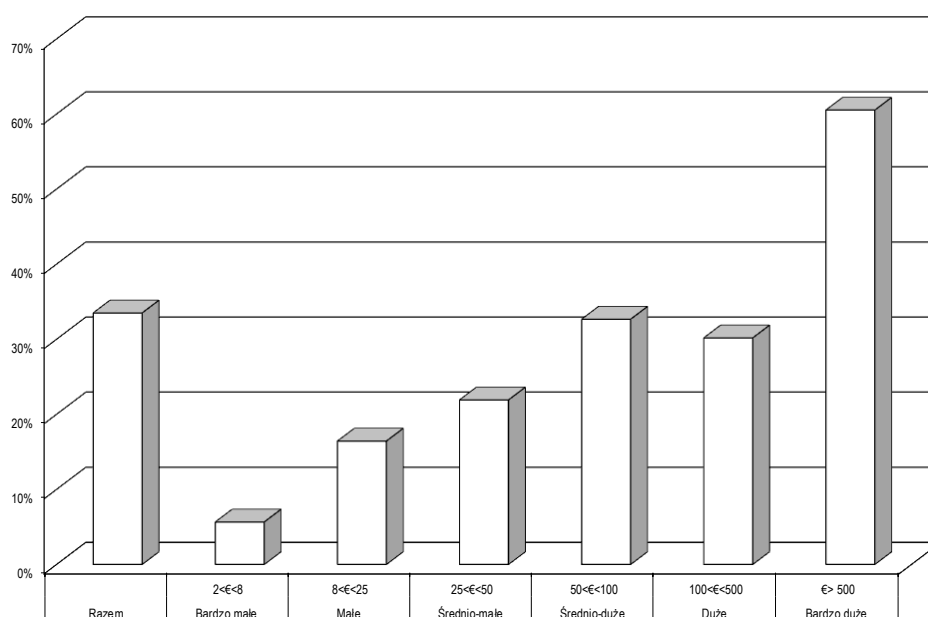
Wykres 2.2-5 Wielkość i struktura nakładów pracy w przeliczeniu na gospodarstwo według klas wielkości ekonomicznej

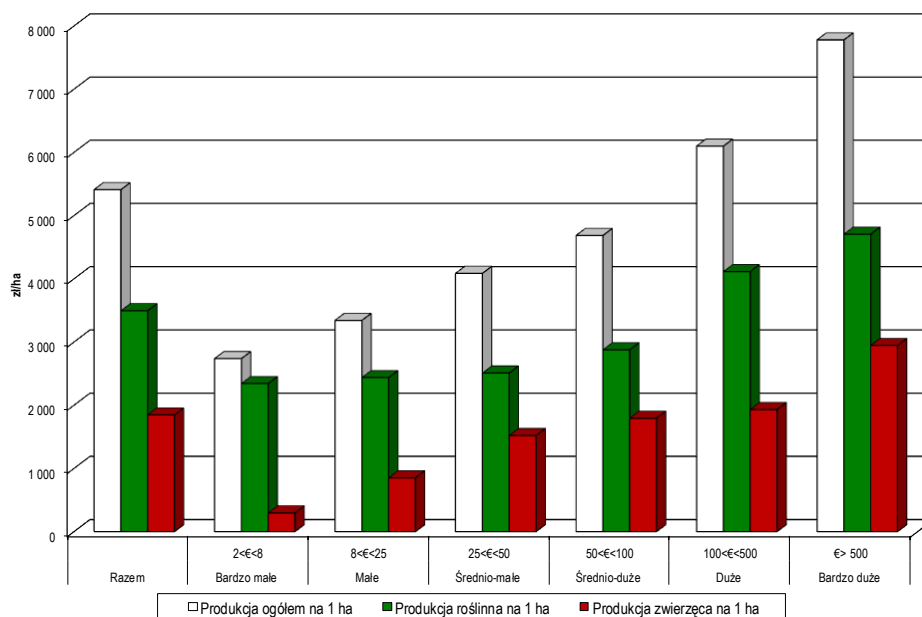
Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego możemy mówić o zwiększaniu się zasobów posiadanych użytków rolnych w badanych gospodarstwach. Ta sama prawidłowość dotyczy ziemi dodzierżawionej⁹. W niemal wszystkich klasach wielkości ekonomicznej w strukturze własnościowej użytków rolnych dominowały grunty własne. Udział dodzierżawionych użytków rolnych wynosił przeciętnie 33% ogółu powierzchni i zmieniał się w zależności od wielkości ekonomicznej gospodarstwa z prawie 6% w gospodarstwach bardzo małych (do 8 tys. euro SO) do około 61% w grupie gospodarstw bardzo dużych (powyżej 500 tys. euro SO) (patrz: Wykres 2.2-6).

⁹ Patrz: przypis 1 na str. 7.

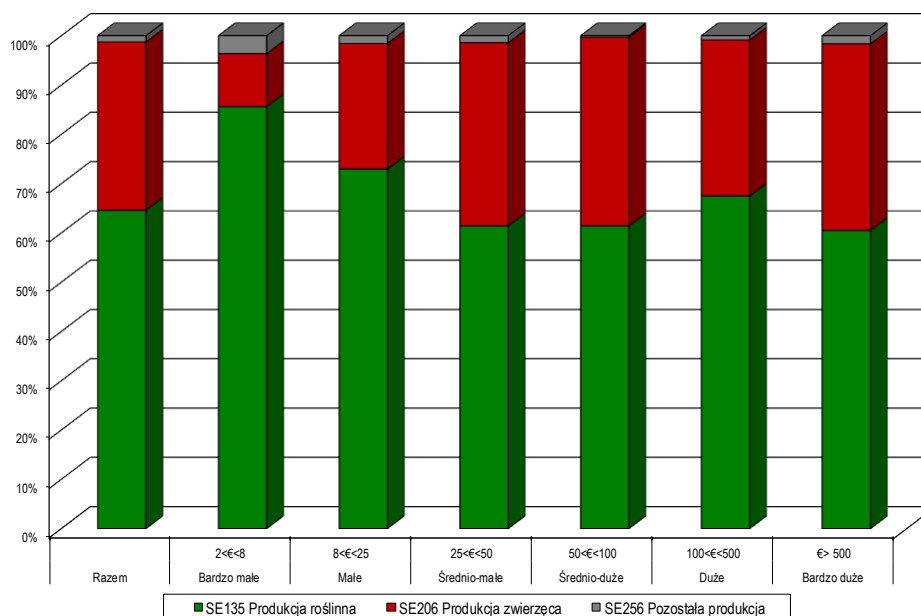
Wykres 2.2-6 Udział dodzierżawionych użytków rolnych w całkowitej powierzchni użytków rolnych gospodarstwa według klas wielkości ekonomicznej

Najwyższą produktywność ziemi (mierzoną wartością produkcji przypadającą na 1 ha użytków rolnych) uzyskali gospodarstwa duże (6 098 zł/ha) i bardzo duże (7 779 zł/ha), a więc o wielkości ekonomicznej powyżej 100 tys. euro SO (patrz: Wykres 2.2-7). Należy przy tym zaznaczyć, że w tych klasach tj. w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej powyżej 100 tys. euro SO największą grupę stanowiły gospodarstwa nastawione na uprawy polowe (49%) (porównaj: Wykres 1.1-1). Proporcjonalnie do produktywności ziemi mierzonej wartością produkcji ogółem, zmieniała się także wartość produkcji roślinnej na 1 ha użytków rolnych, przy czym najwyższa była w gospodarstwach bardzo dużych (powyżej 500 tys. euro SO). Dość równomiernie wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej wzrastała również wartość produkcji zwierzęcej na 1 ha UR.

Wykres 2.2-7 Produkcja na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

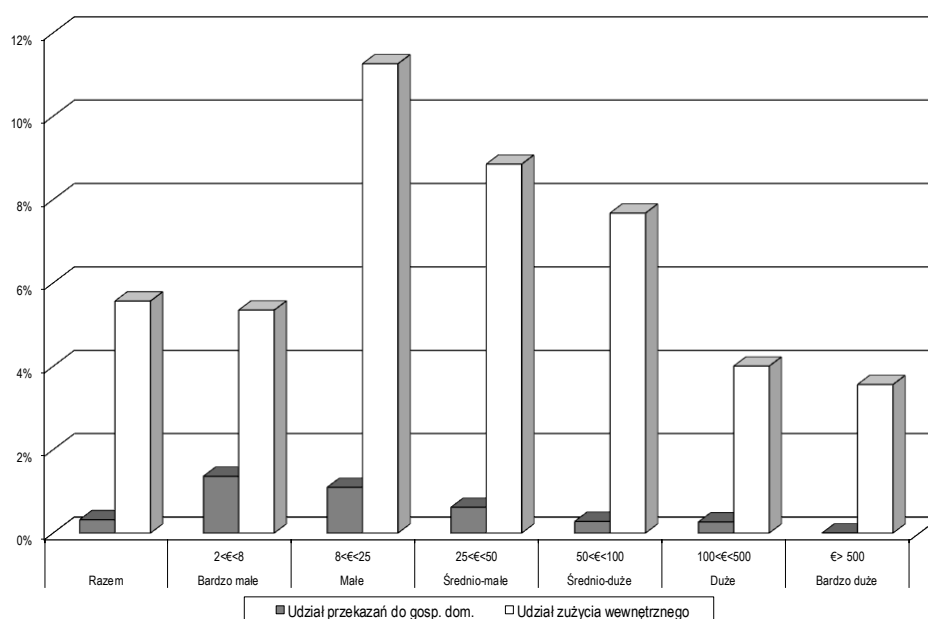
We wszystkich grupach gospodarstw udział produkcji roślinnej w produkcji ogółem był wyższy niż produkcji zwierzęcej (od prawie 61% produkcji ogółem w gospodarstwach bardzo dużych do prawie 86% w gospodarstwach bardzo małych). Udział pozostałej produkcji w produkcji ogółem był niewielki i wynosił maksymalnie niecałe 4% w przypadku gospodarstw bardzo małych (patrz: Wykres 2.2-8).

Wykres 2.2-8 Struktura produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

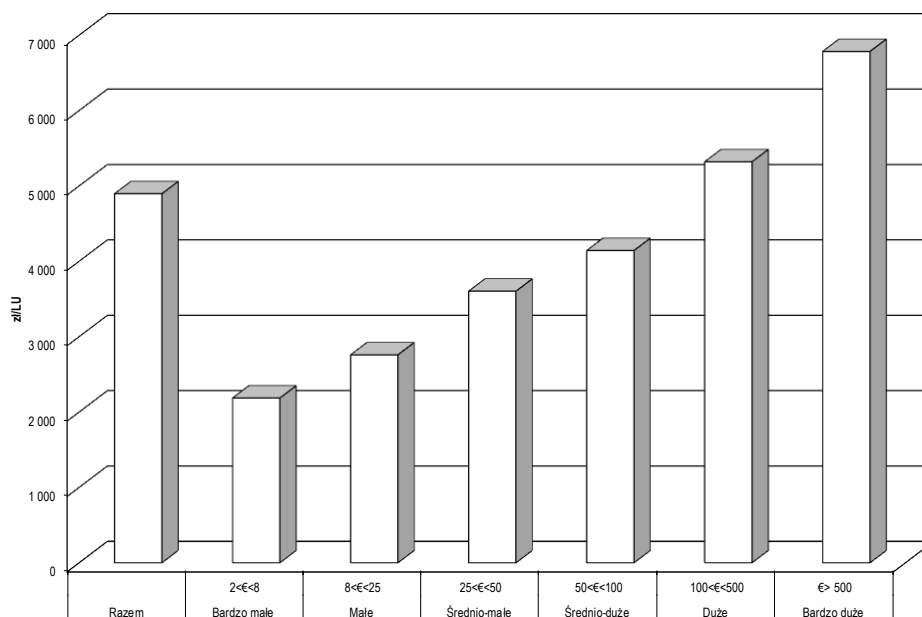
Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej, malał udział wartości przekazanych produktów i usług do gospodarstwa domowego w strukturze produkcji: od ok. 1,4% w gospodarstwach bardzo małych do praktycznie braku przekazów w gospodarstwach bardzo dużych (patrz: Wykres 2.2-9).

Udział zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem był zdecydowanie wyższy w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 100 tys. euro SO (od 5 do 11%), natomiast w gospodarstwach bardzo dużych i dużych wynosił tylko ok. 4%.

Wykres 2.2-9 Udział przekazanych produktów do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

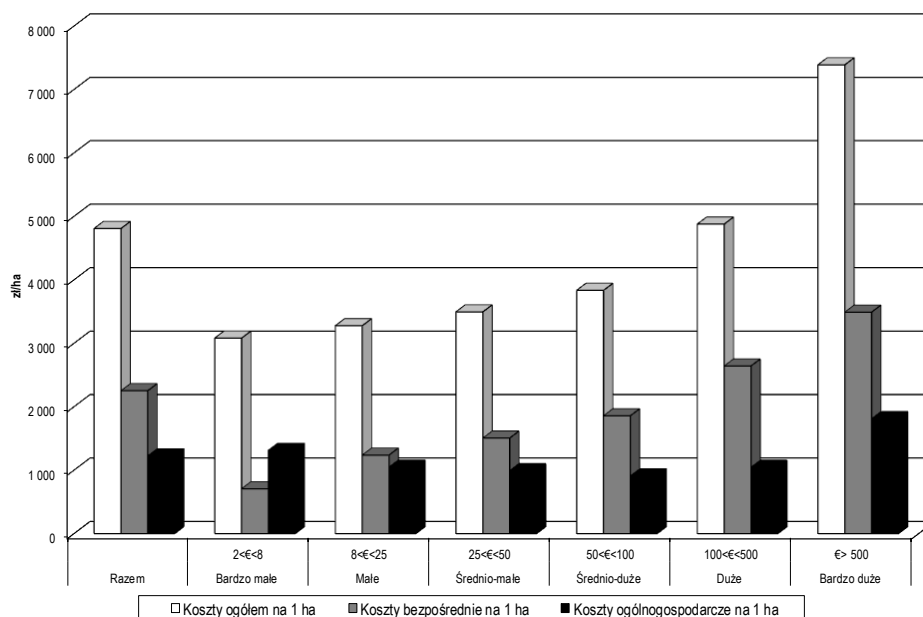
Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstw zwiększała się wartość produkcji zwierzęcej na 1 LU (patrz: Wykres 2.2-10). W gospodarstwach dużych i bardzo dużych (powyżej 100 tys. euro SO) produktywność zwierząt była ponad 2-krotnie wyższa niż w gospodarstwach bardzo małych i małych (do 25 tys. euro SO). Można to wiązać ze strukturą pogłowia. Z analizy produktywności zwierząt według typów rolniczych (por. Wykres 2.1-10) wynika, że gospodarstwa nastawione na chów drobiu charakteryzują się wyższą produktywnością niż gospodarstwa utrzymujące zwierzęta trawożerne, wśród których zdecydowanie przeważały gospodarstwa małe.

Wykres 2.2-10 Produkcja zwierzęca na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej

Intensywność produkcji, mierzona poziomem kosztów ogółem na 1 ha użytków rolnych, rosła wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstw, od 3 081 zł kosztów ogółem na 1 ha w gospodarstwach bardzo małych do 7 388 zł/ha w bardzo dużych (patrz: Wykres 2.2-11).

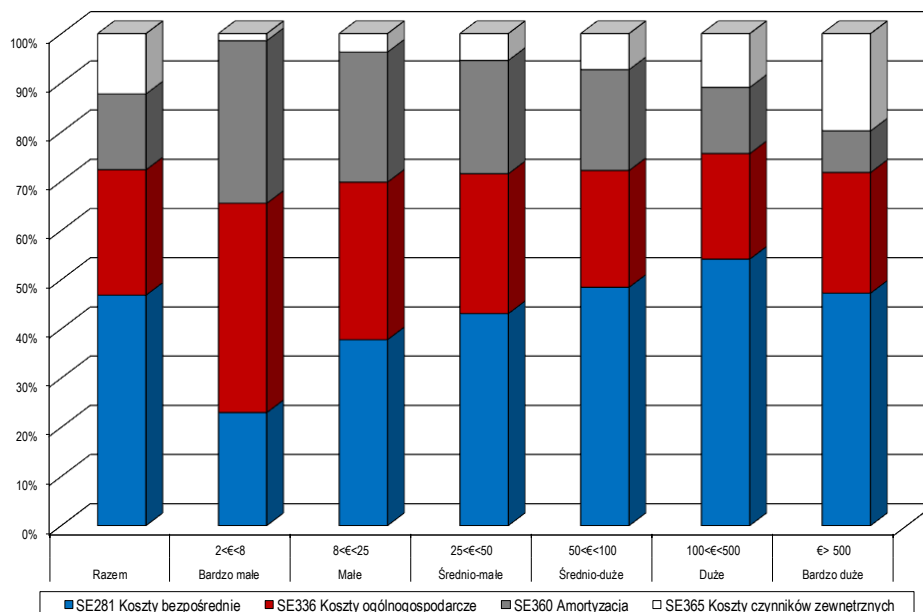
Koszty bezpośrednie (będące głównym czynnikiem wzrostu produktywności ziemi), zwiększały się wraz z przyrostem kosztów ogółem na 1 ha UR (od 708 do 3490 zł/ha).

Poziom kosztów ogólnogospodarczych w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 8 – 100 tys. euro SO był na zbliżonym poziomie i mieścił się w granicach 910– 1 049 zł/ha. Wyższe wartości odnotowano natomiast w gospodarstwach bardzo małych (od 2 do 8 tys. euro SO) – 1 311 zł/ha oraz bardzo dużych (powyżej 500 tys. euro SO) – 1 812 zł/ha.

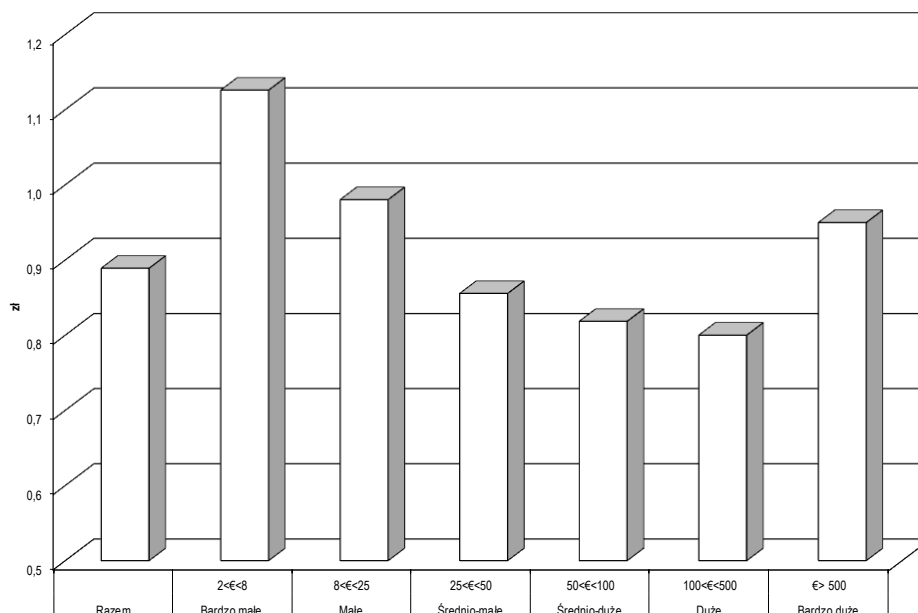
Wykres 2.2-11 Koszty produkcji na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

Udział kosztów bezpośrednich w kosztach ogółem w gospodarstwach zwiększał się wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej (z 23% do 54%) (patrz: Wykres 2.2-12). Wyjątek stanowiły jedynie gospodarstwa bardzo duże (powyżej 500 tys. euro SO), w których udział kosztów bezpośrednich w kosztach ogółem był nieco niższy i wynosił 47%.

Było to związane ze zmniejszającym się udziałem kosztów ogólnogospodarczych (wyjątek stanowiły gospodarstwa bardzo duże) i amortyzacji (we wszystkich grupach gospodarstw) w miarę wzrostu skali gospodarowania. W przypadku amortyzacji zaobserwowano, że wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej jej udział w kosztach ogółem mocno się obniżał. Ta ostatnia zależność może świadczyć o zbyt dużym wyposażeniu małych gospodarstw w środki trwałe w stosunku do realizowanej produkcji. Bardzo wyraźnie, wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej, wzrastał natomiast udział kosztów czynników zewnętrznych, z 1% w gospodarstwach bardzo małych do prawie 20% w bardzo dużych. Związane jest to z dużym udziałem pracy najemnej, co znajduje odzwierciedlenie w wysokich kosztach wynagrodzeń w gospodarstwach powyżej 100 tys. euro SO.

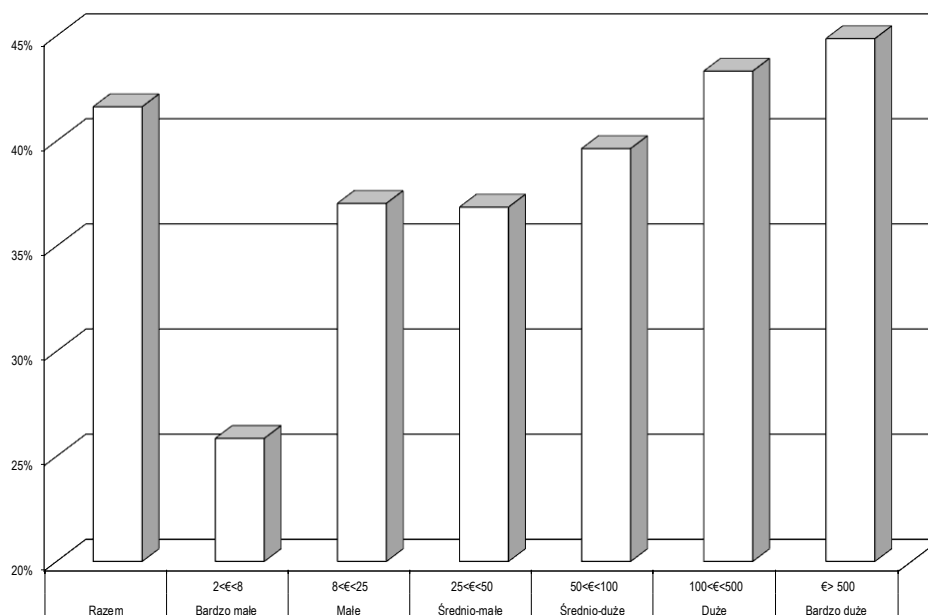
Wykres 2.2-12 Struktura kosztów ogółem według klas wielkości ekonomicznej

Koszt wytworzenia 1 zł produkcji (patrz: Wykres 2.2-13) był najniższy w gospodarstwach dużych (ok. 0,80 zł). W gospodarstwach bardzo małych koszty przekroczyły wartość produkcji liczonej w cenach rynkowych i wyniosły 1,13 zł na 1 zł produkcji.

Wykres 2.2-13 Koszt wytworzenia 1 zł produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

Relacja kosztów bezpośrednich do wartości produkcji ogółem zmieniała się od 26% w gospodarstwach bardzo małych (od 2 do 8 tys. euro SO) do 45 % w klasie gospodarstw bardzo dużych (powyżej 500 tys. euro SO) (patrz: Wykres 2.2-14). Tak duże różnice efektywności kosztów bezpośrednich związane są niewątpliwie ze strukturą wytwarzanej produkcji, a tym samym strukturą kosztów bezpośrednich.

Wykres 2.2-14 Relacja kosztów bezpośrednich do produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

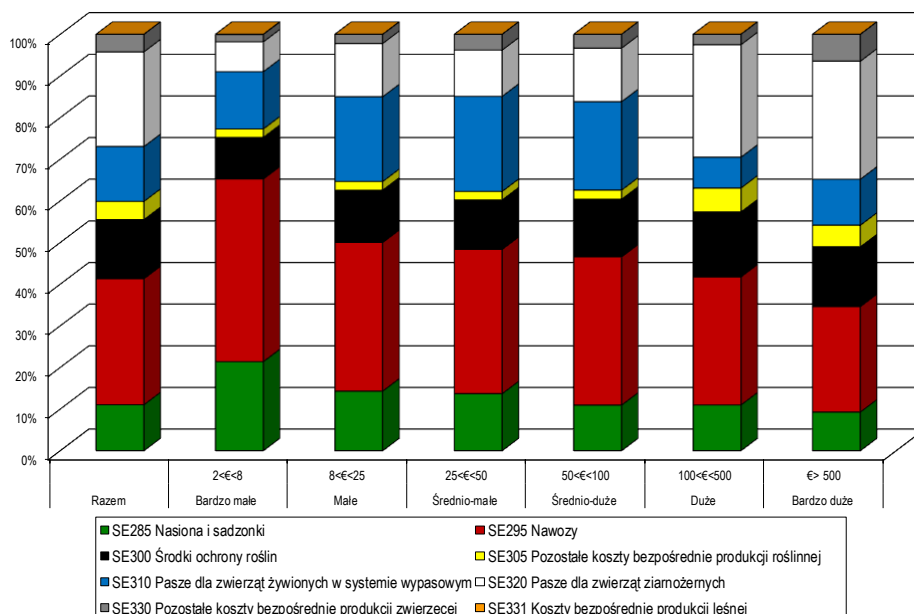

Struktura kosztów bezpośrednich odzwierciedla strukturę produkcji w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej gospodarstw. Udział kosztów nasion i sadzonek, środków ochrony roślin oraz kosztów nawozów w kosztach bezpośrednich różnił się w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej o kilka punktów procentowych. W gospodarstwach większości klas wielkości ekonomicznej udział kosztów nawozów utrzymywał się na poziomie ok. 31 – 36 %, jedynie w gospodarstwach bardzo dużych wyniósł mniej (25%), natomiast w gospodarstwach bardzo małych – więcej (44%). Udział kosztów środków ochrony roślin w kosztach bezpośrednich utrzymywał się na poziomie 10 – 16%, natomiast udział kosztu nasion i sadzonek był najwyższy w kosztach bezpośrednich gospodarstw bardzo małych (ok. 21%).

Udział kosztów pasz dla zwierząt ziarnożernych w kosztach bezpośrednich wynosił, w zależności od klasy wielkości ekonomicznej, od ok. 7% (w gospodarstwach bardzo małych) do ok. 28% w gospodarstwach bardzo dużych. W gospodarstwach dużych odnotowano z kolei najniższy udział kosztów pasz dla zwierząt żywionych w systemie wypasowym w kosztach bezpośrednich (nieco ponad 7%), natomiast najwyższy (blisko 23%) zaobserwowano w gospodarstwach średnio-małych (patrz: Wykres 2.2-15).

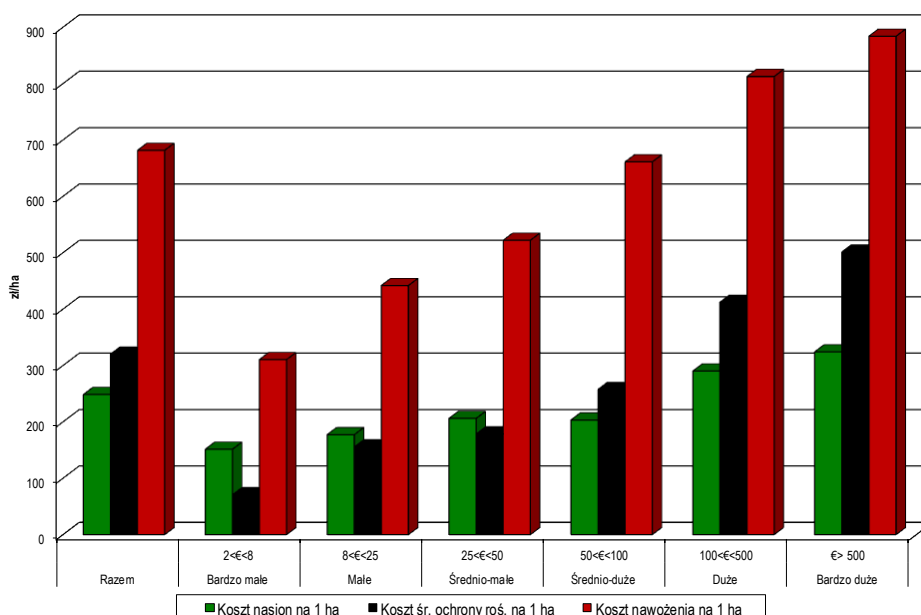
Pozostałe koszty bezpośrednie zarówno produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej miały niski udział w strukturze kosztów bezpośrednich w bieżącym roku (od niecałych 2% do nieco ponad 6%).

Wykres 2.2-15 Struktura kosztów bezpośrednich według klas wielkości ekonomicznej

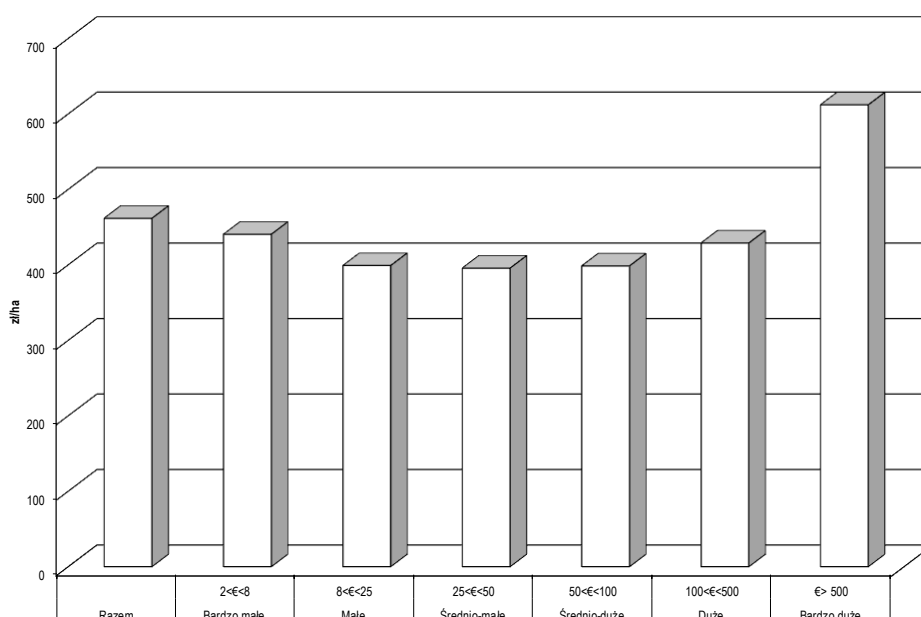
Koszty nawożenia i środków ochrony roślin w przeliczeniu na 1 ha UR (patrz: Wykres 2.2-16) były bardzo silnie związane z wielkością ekonomiczną gospodarstw. W gospodarstwach największych ekonomicznie, koszty nawożenia były niemal 3-krotnie wyższe niż w gospodarstwach bardzo małych, a koszty ochrony roślin ponad 7-krotnie. Koszt nasion i sadzonek na 1 ha również zwiększał się wraz ze wzrostem klasy wielkości ekonomicznej. W rezultacie, produktywność ziemi w gospodarstwach największych była ponad 2-krotnie wyższa niż w gospodarstwach bardzo małych.

Wykres 2.2-16 Koszty nasion, nawożenia i środków ochrony roślin na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

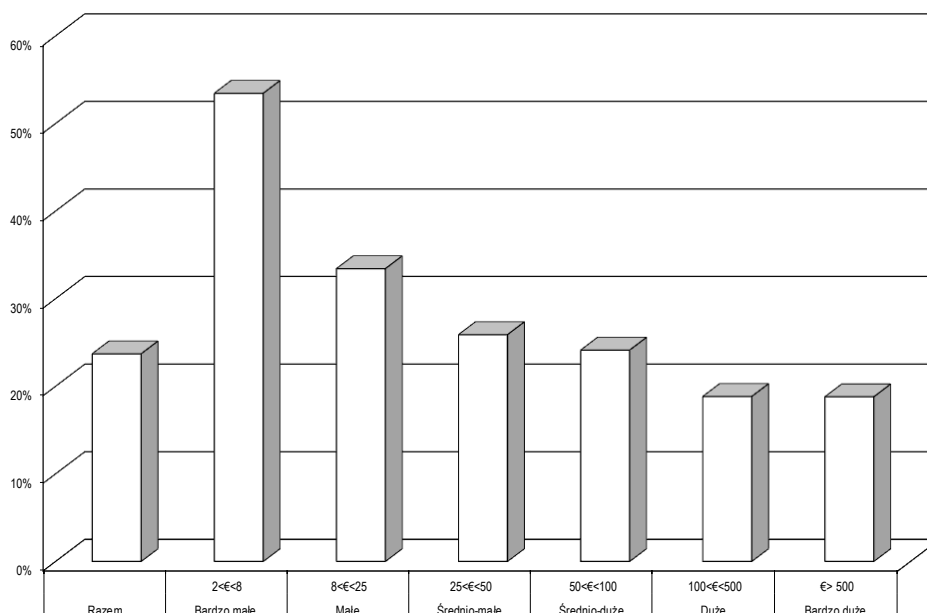
W trzech grupach gospodarstw o wielkości ekonomicznej od 8 do 100 tys. euro SO koszty energii i paliw ponoszone na 1 ha użytków rolnych były zbliżone i mieściły się w granicach 396 – 399 zł/ha. (patrz: Wykres 2.2-17). Koszty na podobnym poziomie odnotowano również w gospodarstwach bardzo małych (2 – 8 tys. euro SO) i dużych (100 – -500 tys. euro SO), odpowiednio: 440 zł/ha i 429 zł/ha. Najwyższy poziom kosztów energii i paliw ponoszonych na 1 ha użytków rolnych odnotowano w gospodarstwach bardzo dużych (612 zł/ha). Poziom tych kosztów w gospodarstwach bardzo dużych był blisko 1,4-krotnie wyższy niż w gospodarstwach bardzo małych. Wiąże się to ze zróżnicowaniem działalności produkcyjnej, a także energo- i materiałochłonności technologii produkcji.

Wykres 2.2-17 Koszty energii elektrycznej i paliw na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto zmniejszał się wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstw. W gospodarstwach bardzo małych wynosił on ok. 53%, natomiast w gospodarstwach bardzo dużych zaledwie ok. 19% (patrz: Wykres 2.2-18).

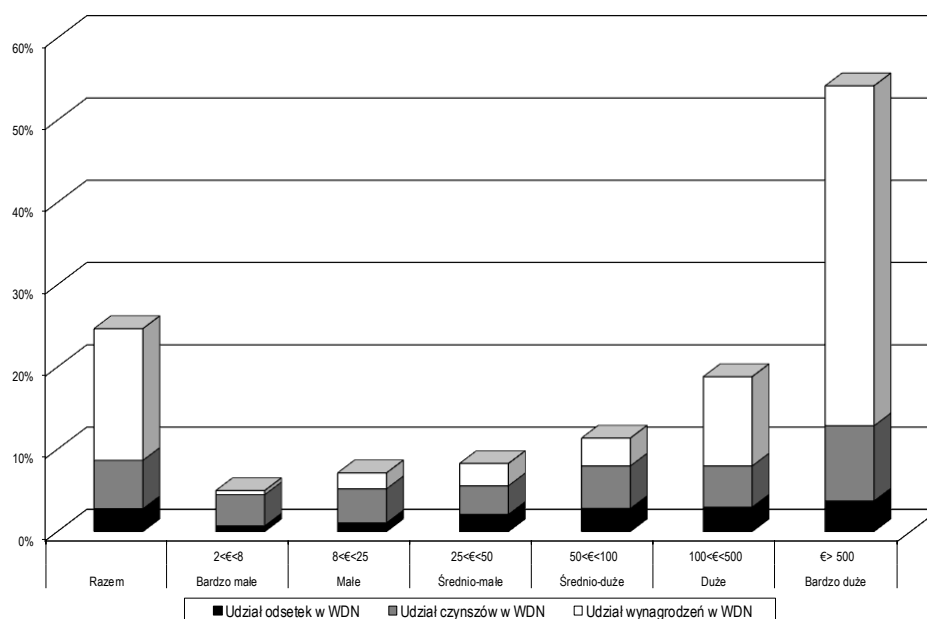
Wykres 2.2-18 Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według klas wielkości ekonomicznej

Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto (WDN) informuje, jaka jej część potrzebna była na pokrycie kosztów tego rodzaju¹⁰.

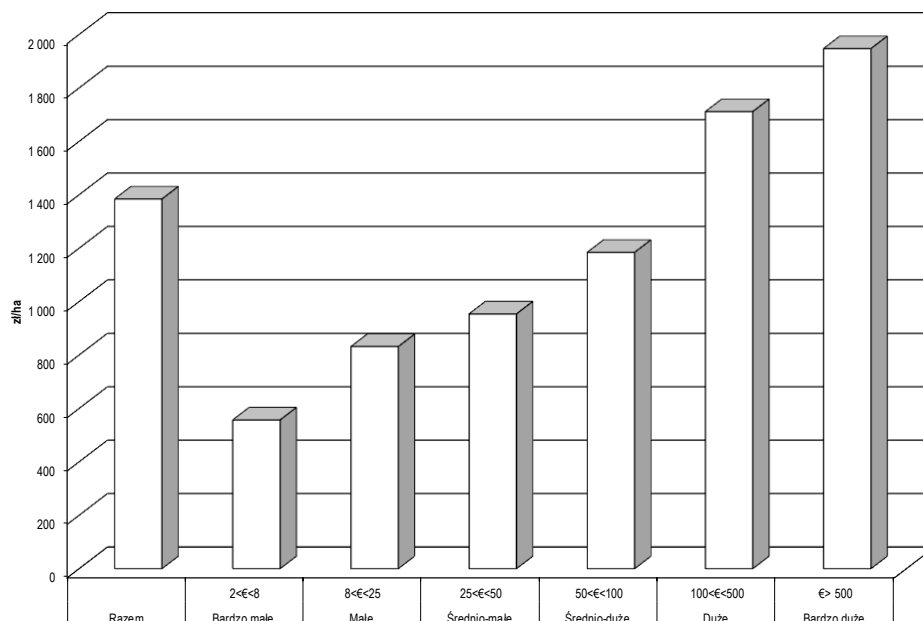
W tym przypadku warto zwrócić uwagę na stopień zaangażowania obcych czynników wytwórczych (pracy, ziemi i kapitału) w działalności gospodarstw bardzo dużych. W gospodarstwach tych ok. 54% wartości dodanej netto zostało przeznaczone na pokrycie kosztów czynników zewnętrznych, przy czym aż ok. 41% stanowił udział wynagrodzeń. Potwierdza to fakt oparcia działalności przez gospodarstwa największe na czynnikach zewnętrznych, zwłaszcza pracy najemnej (porównaj Wykres 2.2-5 i Wykres 2.2-30). Konieczność ponoszenia kosztów czynników zewnętrznych bez względu na sytuację dochodową tych gospodarstw powoduje, że są one znacznie bardziej wrażliwe na wszelkie zmiany koniunktury. Dla porównania, w gospodarstwach bardzo małych udział kosztów czynników zewnętrznych w WDN wynosił ok. 5%, a udział wynagrodzeń niecały 1% (patrz: Wykres 2.2-19).

Wykres 2.2-19 Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według klas wielkości ekonomicznej

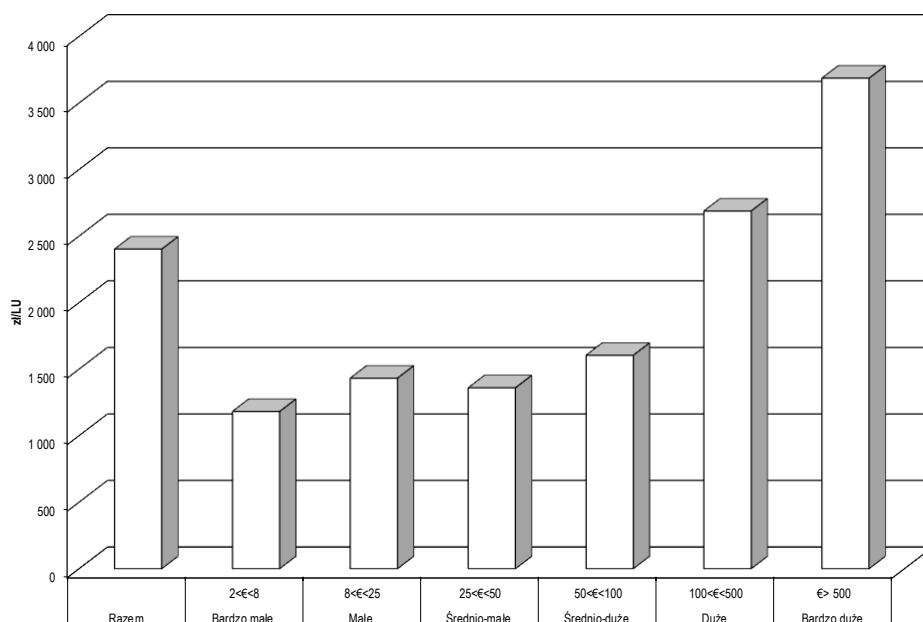

Kosztochłonność produkcji roślinnej w zależności od wielkości ekonomicznej gospodarstw charakteryzują koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha użytków rolnych (patrz: Wykres 2.2-20). Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej kosztocłonność produkcji roślinnej silnie rosła. W gospodarstwach bardzo małych koszty produkcji roślinnej na 1 ha wyniosły 557 zł, a w gospodarstwach bardzo dużych 1 947 zł, były więc prawie 3,5-krotnie wyższe.

¹⁰ Koszty czynników zewnętrznych obejmują: wynagrodzenia, czynsze i odsetki.

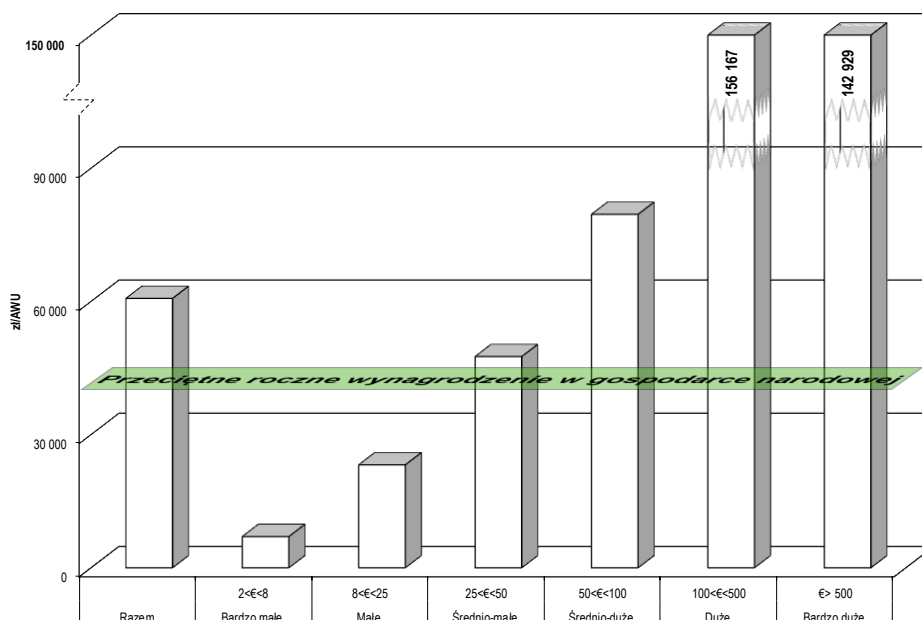
Wykres 2.2-20 Koszty bezpośrednie produkcji roślinnej na 1 ha według klas wielkości ekonomicznej

Kosztochłonność produkcji zwierzęcej mierzona wartością kosztów bezpośrednich na 1 LU w większości klas wielkości ekonomicznej pozostawała na zbliżonym poziomie, jedynie w gospodarstwach dużych i bardzo dużych była wyższa – odpowiednio 2 688 zł/LU i 3 686 zł/LU (patrz: Wykres 2.2-21). Ma to związek ze zróżnicowaniem udziału pogłowia zwierząt ziarno- i trawożernych oraz systemów żywienia.

Wykres 2.2-21 Koszty bezpośrednie produkcji zwierzęcej na 1 LU według klas wielkości ekonomicznej

Średnio w gospodarstwie, w regionie, wartość dodana netto przypadająca na osobę pełnozatrudnioną przekroczyła o ok. 43% wartość przeciętnego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej¹¹. W poszczególnych grupach gospodarstw występowały jednak pod tym względem istotne różnice. Granicą w tym przypadku była wielkość ekonomiczna gospodarstwa 25 tys. euro SO. W gospodarstwach, które znalazły się powyżej tego progu wielkości ekonomicznej, wartość dodana netto przekraczała przeciętne wynagrodzenie netto (w gospodarstwach powyżej 100 tys. euro SO nawet ponad 3,7-krotnie). Z kolei gospodarstwa o wielkości ekonomicznej poniżej 25 tys. euro SO osiągnęły zdecydowanie gorsze relacje – od 17 do 56% przeciętnego wynagrodzenia netto (patrz: Wykres 2.2-22).

Wykres 2.2-22 Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej

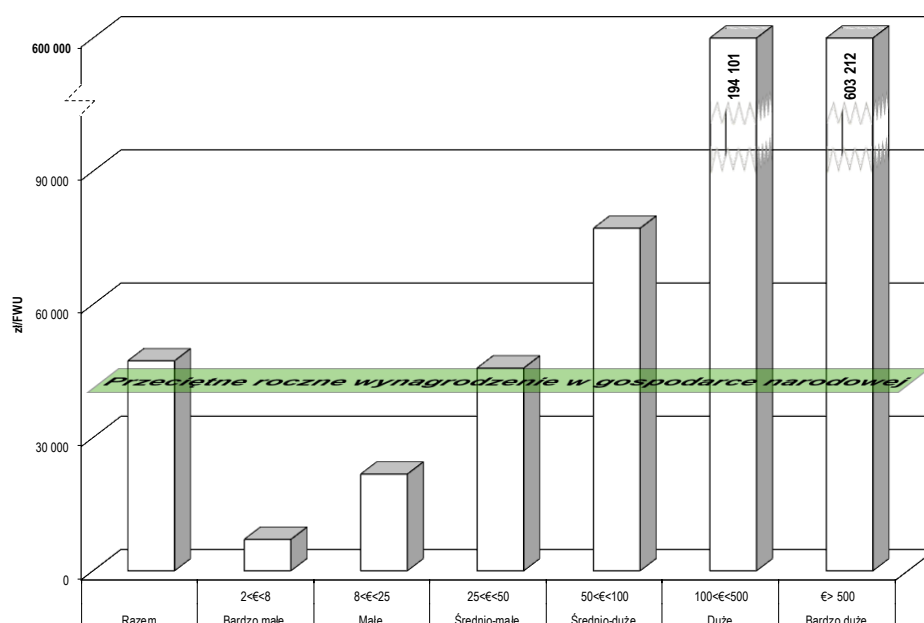
Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego stanowi opłatę za pracę członków rodziny rolnika oraz za zaangażowany kapitał własny (finansujący ziemię i pozostałe składniki majątkowe gospodarstwa).

Podobnie jak w przypadku produkcji, zdolność do tworzenia dochodów przez gospodarstwa wyznacza ich wielkość ekonomiczna. Analizując dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego przypadający na osobę pełnozatrudnioną rodziny zauważono, że wysokość dochodu była związana z wielkością ekonomiczną gospodarstwa, a najlepsze wyniki uzyskały gospodarstwa duże i bardzo duże. Gospodarstwa bardzo małe i małe

¹¹ Patrz: przypis 7, na str. 24.

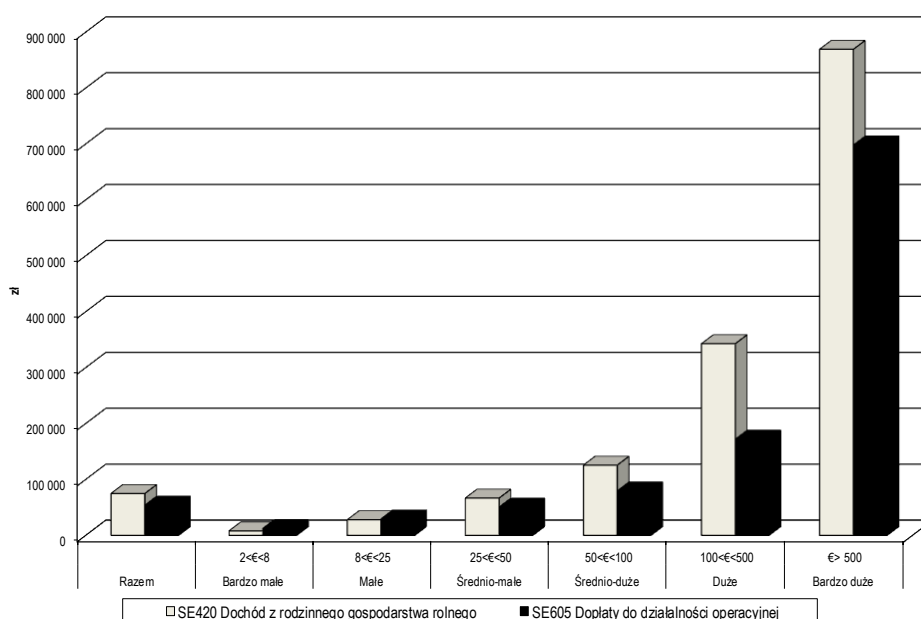
zrealizowały dochód niższy niż przeciętne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej, przy czym z rozkładu gospodarstw według wielkości ekonomicznej wynika, że gospodarstwa te stanowiły około 73% gospodarstw z pola obserwacji Polskiego FADN w tym regionie (patrz: Wykres 2.2-23 oraz porównaj Wykres 1.2-1).

Wykres 2.2-23 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej

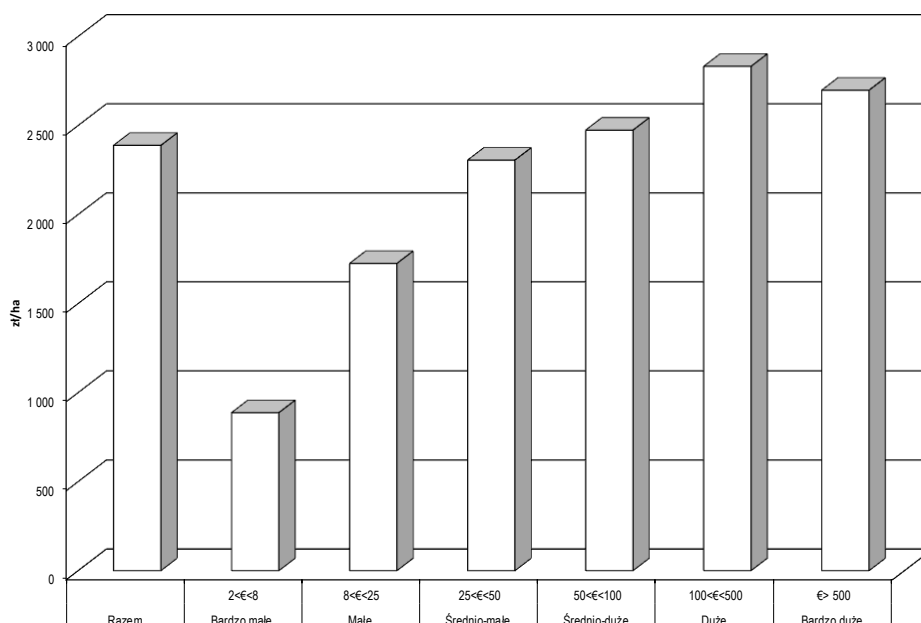

Relacja dopłat do działalności operacyjnej do dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro SO była najwyższa i sięgnęła poziomu 153%. Oznacza to, że w gospodarstwach bardzo małych dochód był w całości sfinansowany przez dopłaty do działalności operacyjnej, a dodatkowo część dopłat wykorzystana została na pokrycie kosztów produkcji. Podobna sytuacja miała miejsce w gospodarstwach małych z około 105% udziałem dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej od 25 tys. euro SO do 500 tys. euro SO udział dopłat był niższy (odpowiednio: ok. 50% i ok. 63% w gospodarstwach dużych i średnio-dużych oraz ok. 76% i ok. 80% w gospodarstwach średnio-małych i bardzo dużych), patrz: Wykres 2.2-24.

Wykres 2.2-24 Dopłaty do działalności operacyjnej oraz dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego według klas wielkości ekonomicznej

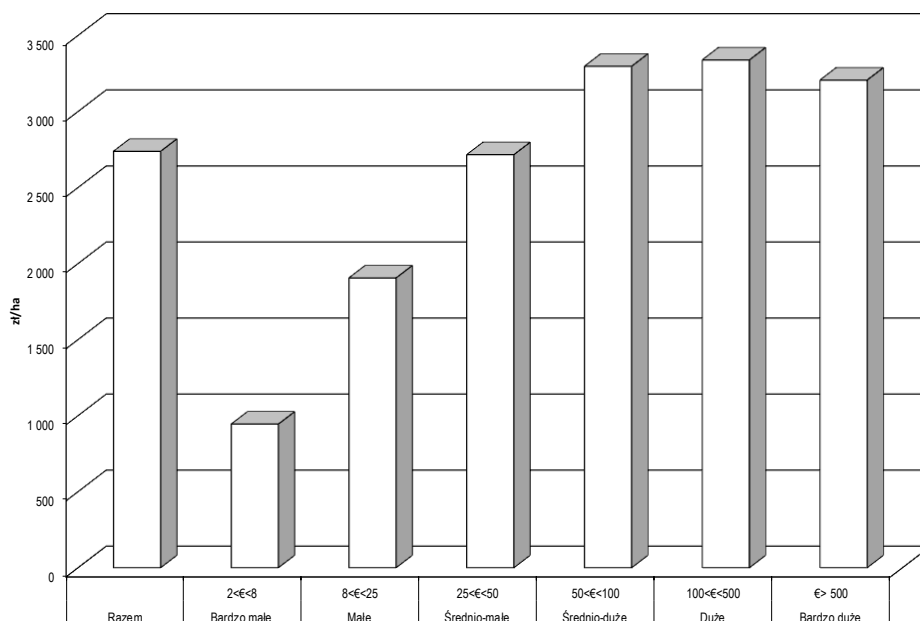

Wartość dodana netto przypadająca na 1 hektar użytków rolnych pozwala określić efektywność gospodarowania w danej grupie gospodarstw, bez względu na rodzaj własności czynników wytwórczych. Efektywność ta zwiększała się w miarę wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstw. Z ogólnego trendu wyłamały się gospodarstwa bardzo duże, w których nastąpił niewielki jej spadek. W gospodarstwach bardzo małych wartość dodana netto w przeliczeniu na 1 ha wyniosła ok. 887 zł, a w gospodarstwach dużych osiągnęła najwyższą wartość 2 832 zł. Natomiast wartość dodana netto przypadająca na 1 hektar użytków rolnych w gospodarstwach bardzo dużych wyniosła 2 698 zł (patrz: Wykres 2.2-25).

Wykres 2.2-25 Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej

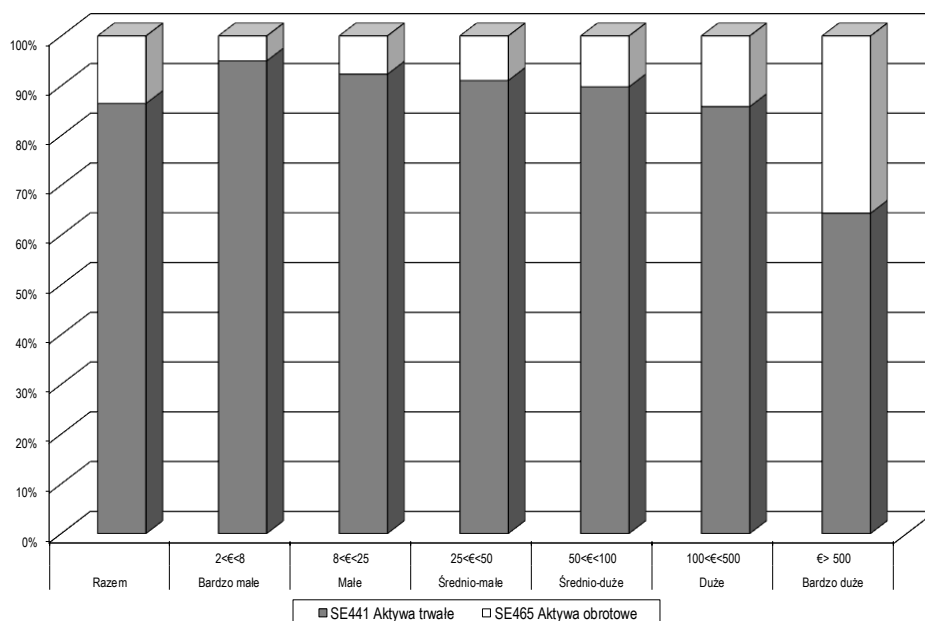
W przypadku dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego przypadającego na 1 hektar własnych użytków rolnych można zaobserwować podobny schemat, jak opisujący wartość dodaną netto (porównaj: Wykres 2.2-25 i Wykres 2.2-26). Wyjątek stanowią gospodarstwa bardzo duże, w których dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego jest niższy, niż w gospodarstwach średnio-dużych i dużych. Najwyższą wartość dochodu uzyskały gospodarstwa duże (około 3 338 zł/ha). Gospodarstwa średnio-małe osiągnęły wartość dochodu 2 715 zł/ha, natomiast gospodarstwa średnio-duże uzyskały dochód w wysokości 3 297 zł/ha, a bardzo duże 3 206 zł/ha. Najniższy dochód spośród gospodarstw sklasyfikowanych wg wielkości ekonomicznej osiągnęły gospodarstwa bardzo małe (944 zł).

Wykres 2.2-26 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej

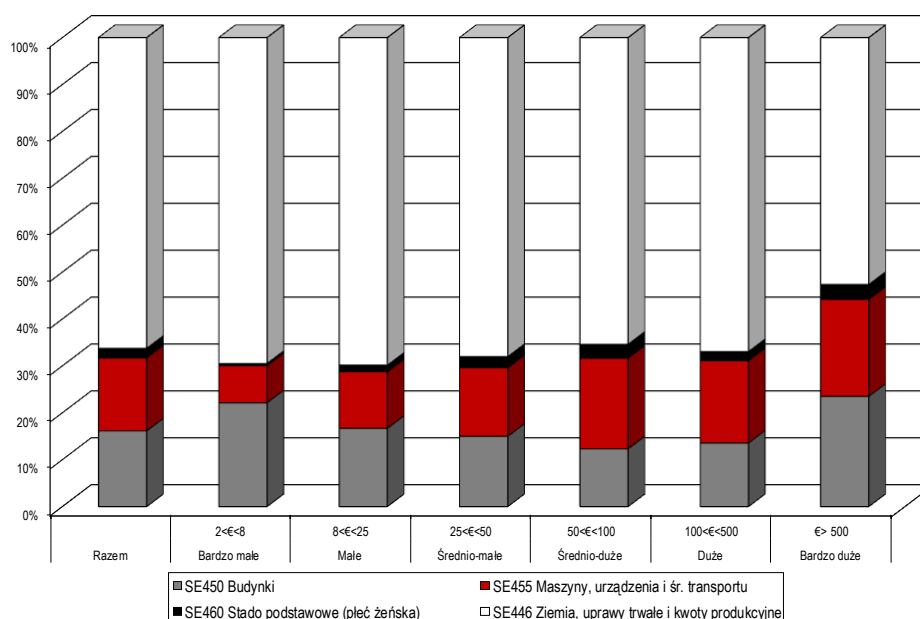
W gospodarstwach różniących się wielkością ekonomiczną, różna jest także struktura aktywów (patrz: Wykres 2.2-27). Zaobserwowano, że udział środków trwałych tylko nieznacznie malał w gospodarstwach do 100 tys. euro SO, natomiast był wyraźnie niższy w gospodarstwach dużych, a zwłaszcza w bardzo dużych. Z punktu widzenia możliwości odtwarzania majątku, duże i bardzo duże gospodarstwa były w korzystniejszej sytuacji. Jest to niewątpliwie związane z udziałem majątku dzierżawionego (porównaj Wykres 2.2-6).

Wykres 2.2-27 Struktura aktywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

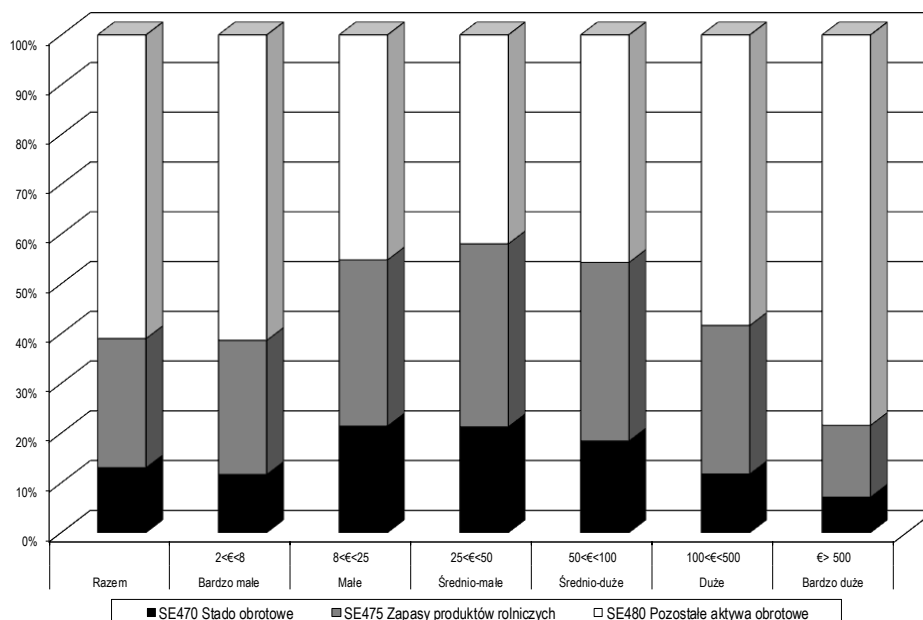
W strukturze aktywów trwałych, w większości klas wielkości ekonomicznej dominowała wartość ziemi, co związane jest ze zmianą zasad wyceny ziemi własnej (patrz: str. 29). Jedynie w klasie gospodarstw powyżej 500 tys. euro SO udział ziemi był niższy i wynosił 53% (patrz: Wykres 2.2-28). W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 25–500 tys. euro SO udział wartości ziemi w strukturze aktywów kształtował się na poziomie zbliżonym do przeciętnego w całym regionie Pomorze i Mazury. Najwyższym udziałem wartości ziemi w strukturze aktywów trwałych, wynoszącym ok. 70%, charakteryzowały się gospodarstwa bardzo małe i małe. Inną tendencję można zauważyć w przypadku udziału wartości budynków i budowli, które są drugim ważnym składnikiem środków trwałych. Najniższy jego poziom odnotowano w gospodarstwach średnio-dużych, natomiast w bardzo małych i bardzo dużych był on zdecydowanie wyższy, niż w gospodarstwach pozostałych klas wielkości ekonomicznej. Udział wartości maszyn, urządzeń i środków transportu w wartości aktywów trwałych w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 500 tys. euro SO wynosił od 8 do 19%, natomiast w gospodarstwach bardzo dużych był wyższy (niemal 21%). Udział wartości stada podstawowego w wartości aktywów trwałych: w gospodarstwach w niemal wszystkich klasach wielkości ekonomicznej wynosił od 1% do nieco ponad 3%, natomiast w gospodarstwach bardzo małych wynosił tylko ok 0,5%.

Wykres 2.2-28 Struktura aktywów trwałych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

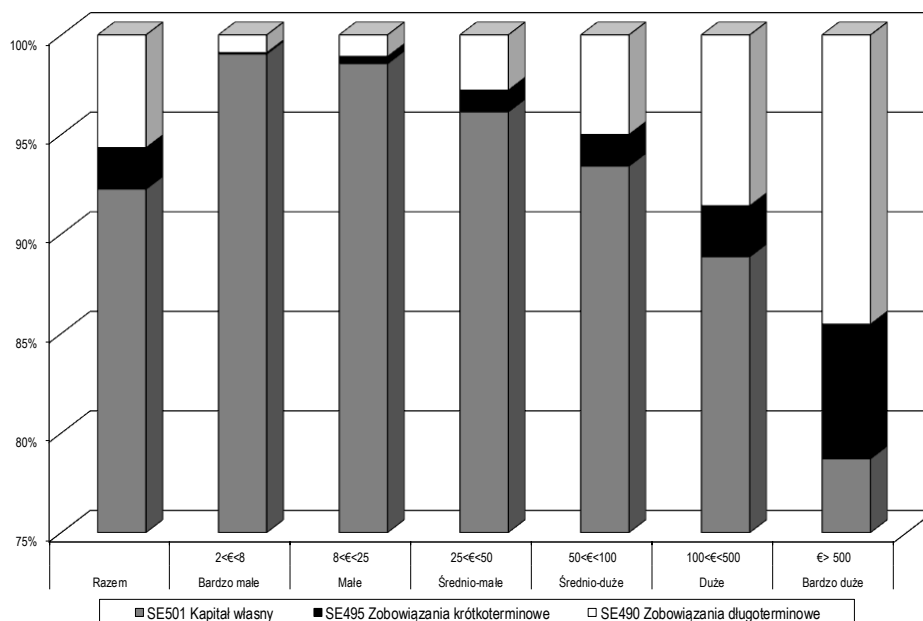

W strukturze aktywów obrotowych, we wszystkich dominowały pozostałe aktywa obrotowe (patrz: Wykres 2.2-29). Udział wartości stada obrotowego w strukturze aktywów obrotowych największy był w gospodarstwach małych i średnio-małych (8 – 50 tys. euro SO).

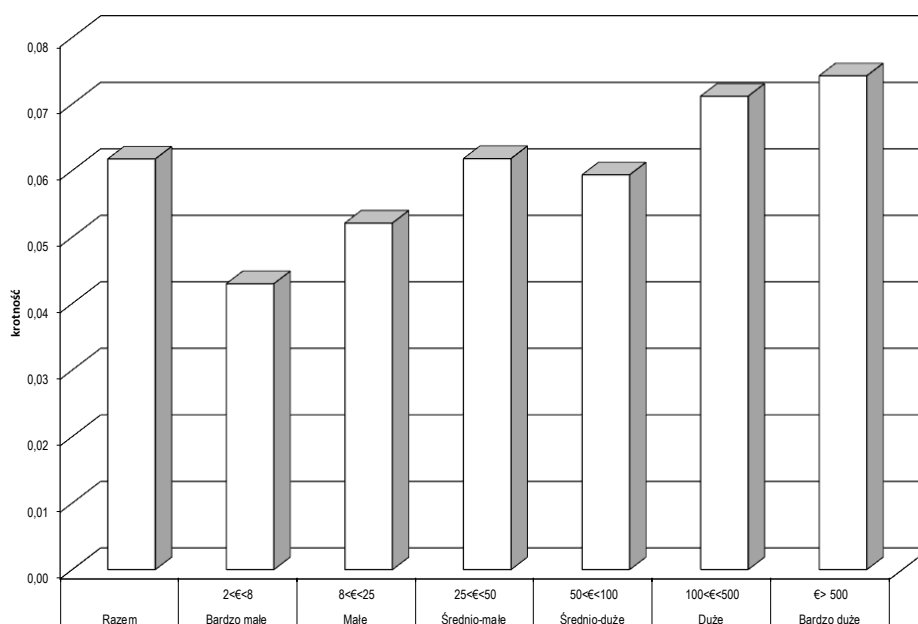
Wykres 2.2-29 Struktura aktywów obrotowych w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

Struktura pasywów wykazywała również silny związek z wielkością ekonomiczną gospodarstw (patrz: Wykres 2.2-30). Im większe były gospodarstwa pod względem ekonomicznym, tym większy był udział kapitału obcego w finansowaniu majątku. Zadłużenie w gospodarstwach bardzo małych wyniosło 1%, natomiast w bardzo dużych – 21%. Z kolei udział zadłużenia długoterminowego w zobowiązaniach ogółem wahał się w granicach od 68% w gospodarstwach bardzo dużych do 93 % w gospodarstwach bardzo małych. Taka struktura zadłużenia jest bardziej korzystna z punktu widzenia gospodarstwa ze względu na dłuższe terminy spłaty i na ogół niższe odsetki.

Wykres 2.2-30 Struktura pasywów w gospodarstwach rolnych według klas wielkości ekonomicznej

Zwrot ze środków ulokowanych w majątku gospodarstwa, mierzony wartością przepływów pieniężnych (2) w stosunku do aktywów ogółem (patrz: Wykres 2.2-31) w gospodarstwach małych, średnio-małych i średnio-dużych kształtował się na zbliżonym poziomie (0,05-0,06), w dużych i bardzo dużych był najwyższy (0,07), natomiast w bardzo małych najniższy (0,04).

Wykres 2.2-31 Relacja przepływów pieniężnych (2) do aktywów ogółem według klas wielkości ekonomicznej

Wnioski

1. Najliczniejszą grupą gospodarstw włączonych do pola obserwacji Polskiego FADN w regionie Pomorze i Mazury były podmioty o typie uprawy polowe (54%). Mniejszą grupę (23%) stanowiły gospodarstwa mieszane. Większość gospodarstw spośród obu wymienionych typów znajduje się w klasie wielkości ekonomicznej małe i bardzo małe.
2. W regionie Pomorze i Mazury, gospodarstwa o wielkości ekonomicznej do 50 tys. euro SO, a więc bardzo małe, małe i średnio-małe, stanowiły 80% gospodarstw towarowych.
3. Największą efektywnością gospodarowania, mierzoną relacją kosztów do produkcji, charakteryzowały się gospodarstwa prowadzące chów krów mlecznych. Najmniej korzystna sytuacja finansowa w 2020 roku była w gospodarstwach wyspecjalizowanych w chowie zwierząt trawożernych, w których koszty przekroczyły wartość produkcji. Z kolei w gospodarstwach prowadzących produkcję mieszaną koszty były niemal równe wartości produkcji.
4. Produktywność ziemi mierzona wartością produkcji na 1 ha UR w gospodarstwach sklasyfikowanych według typów rolniczych i klas wielkości ekonomicznej korespondowała z intensywnością produkcji mierzoną poziomem kosztów bezpośrednich na 1 ha UR.
5. Poziom zużycia wewnętrznego (produktów wytworzonych w gospodarstwie rolnym) oraz przekazania produktów do gospodarstwa domowego ma związek z rodzajem wytwarzanych produktów i wielkością ekonomiczną gospodarstwa rolnego. Model gospodarstwa tradycyjnego o organicznej strukturze i zarządzaniu obserwujemy głównie w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 100 tys. euro SO (od 5 do 11% udziału zużycia wewnętrznego i od 0,28% do 1,36% przekazania do gospodarstwa domowego). Najwyższy poziom zużycia wewnętrznego zaobserwowano w gospodarstwach prowadzących chów zwierząt trawożernych i trzody chlewnej (po 13%), natomiast przekazania do gospodarstwa domowego - w gospodarstwach prowadzących chów zwierząt trawożernych (0,83%).
6. Najwyższą wartość dodaną netto w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wśród grup gospodarstw ustalonych na podstawie dwóch kryteriów grupowania (TF8, ES6), uzyskały gospodarstwa specjalizujące się w chowie drobiu (9 434 zł) oraz gospodarstwa z przedziału wielkości ekonomicznej 100 - 500 tys. euro SO i powyżej 500 tys. euro SO (odpowiednio 2 832 zł i 2 698 zł). Na drugim biegunie, z wartościami najniższymi znalazły się gospodarstwa wyspecjalizowane w chowie zwierząt trawożernych (1 332 zł) oraz gospodarstwa o wielkości ekonomicznej poniżej 8 tys. euro SO (887 zł).
7. Najwyższy dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na osobę pełnozatrudnioną rodziny uzyskały gospodarstwa specjalizujące się w chowie drobiu (294 469 zł) i gospodarstwa z przedziału wielkości ekonomicznej powyżej

500 tys. euro SO (603 212 zł). Z kolei najniższy dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego uzyskały gospodarstwa prowadzące chów zwierząt trawożernych (17 214 zł) oraz gospodarstwa poniżej 8 tys. euro SO (7067 zł).

8. Najwyższy wskaźnik relacji dopłat do dochodu z rodzinnego gospodarstwa uzyskały gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt trawożernych (159%) i gospodarstwa z przedziału wielkości ekonomicznej od 2 do 8 tys. euro SO (153%). Na drugim biegunie, z najniższym wskaźnikiem relacji dopłat do dochodu znalazły się gospodarstwa prowadzące chów drobiu (18%) oraz gospodarstwa od 50 do 100 tys. euro SO i od 100 do 500 tys. euro SO (odpowiednio 63% i 50%).
9. Średnia wartość dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną w większości analizowanych typów rolniczych (z wyjątkiem gospodarstw nastawionych na chów zwierząt trawożernych i gospodarstw z produkcją mieszaną) kształtowała się w 2020 roku na poziomie wyższym niż przeciętne roczne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej, które wynosiło w 2020 r. 42 062 zł/osobę.
10. Dochód na osobę wyższy od przeciętnego rocznego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej (42 062 zł/osobę w 2020 r.) osiągnęły gospodarstwa znajdujące się w klasach wielkości ekonomicznej powyżej 25 tys. euro SO, których udział w polu obserwacji stanowił ok. 37%.

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Druk i oprawa: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB